

Governance of Urban Transitions

Kenniscentrum voor maatschappelijke vraagstukken en nieuwe vormen van samenwerken. Wij dragen bij aan een inclusieve stad.

Jaarverslag 2023

Directeur:

Henno Theisens

Programmamanager:

Meike de Jong

Lectoraten:

Jeugdhulp in Transformatie
Rob Gilsing

Civic Technology
Jos van Leeuwen

Grootstedelijke Ontwikkelingen
Katja Rusinovic

Public Governance
Henno Theisens
Christine Bleijenberg,
associate lector

Urban Ageing (vanaf 1 januari 2024)
Joost van Hoof

Juni 2024

let's change
YOU. US. THE WORLD.

DE HAAGSE
HOGESCHOOL

Inhoudsopgave

Infographic 2023	3
Wat we doen	4
Highlights 2023	7
Resultaten en impact	16
Partners en netwerk GUTs	23
Wie we zijn	27
Bijlage 1 Jaarupdate 2023, Lectoraat Jeugdhulp in Transformatie	37
Bijlage 2 Jaarupdate 2023, Lectoraat Public Governance	45
Bijlage 3 Jaarupdate 2023, Lectoraat Civic Technology	49
Bijlage 4 Jaarupdate 2023, Lectoraat Grootstedelijke Ontwikkelingen	55
Bibliografie	64

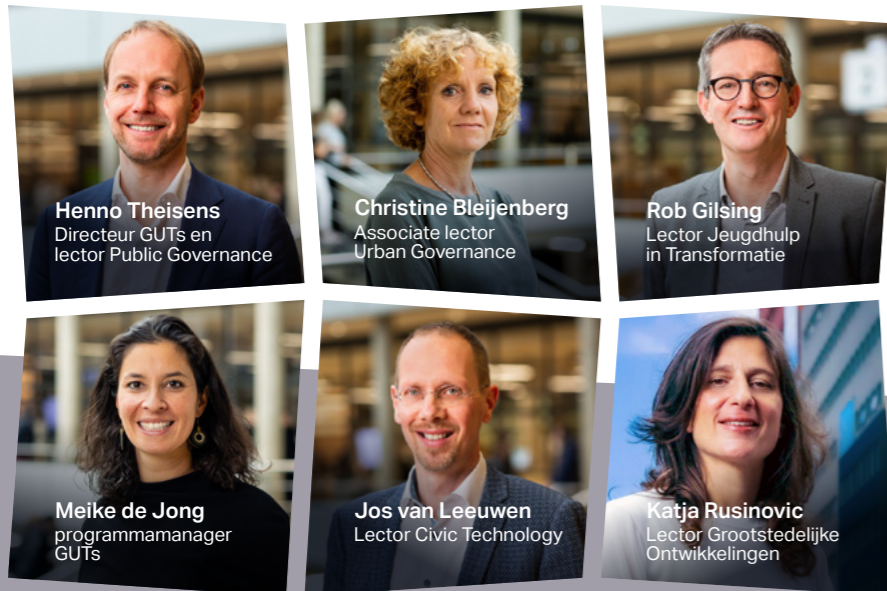
We dragen bij aan een inclusieve stad

We onderzoeken de uitdagingen die grote stedelijke veranderingen betekenen voor een inclusieve stad en de bijbehorende governance – nieuwe vormen van (online) samenwerking die nodig zijn om deze vraagstukken te adresseren.

Dit doen we langs de lijn van onze drie hoofdthema's:

1. samenleving & diversiteit
2. kansengelijkheid & mobiliteit
3. participatie & democratie

MANAGEMENTTEAM GUTs

IMPACT

Onderwijs en professionalisering **101**

- 13 Projecten met studenten
- 15 Minoren en keuzemodulen
- 46 Lezingen, (gast)colleges voor studenten en docenten
- 7 Afstudeeropdrachten
- 3 Curriculumvernieuwing
- 14 Evenementen en congressen
- 2 Onderwijsmaterialen
- 1 Lid van werkveldcommissie

Onderzoek en ontwikkeling **28**

- 2 Boeken
- 10 Artikelen in tijdschriften
- 9 Wetenschappelijke congressbijdragen
- 5 Hoofdstukken in boeken
- 1 Tools & Prototype
- 1 Proefschrift

Beroepspraktijk en maatschappij **139**

- 64 Lezingen voor professionals
- 12 Adviestrajecten
- 14 Langdurige samenwerkingsverbanden
- 16 Publicaties media
- 21 Rapporten
- 12 Evenementen/congressen voor beroepspraktijk

WIE HEBBEN WE BEREIKT?

Studenten en docenten **1.571**
 Professionals en onderzoekers **3.475**

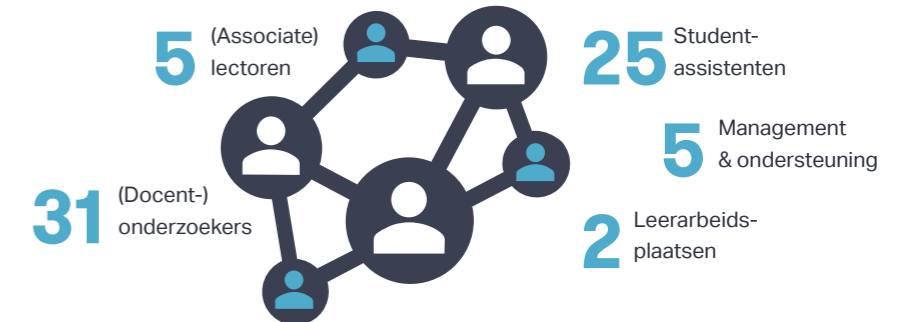
FINANCIËN

HHS Financiering **2.129.000**
 Externe Financiering **801.000**

Minoren waar we in 2023 een bijdrage aan hebben geleverd:

- Sociale innovatie in stad en wijk, faculteit BRV
- Influencing Public Policy, faculteit BRV
- Oplossingsgericht werken bij de overheid, faculteit BRV
- Digitalisering & Recht, faculteit BRV
- Asielmigratie: recht, praktijk en realiteit, faculteit BRV
- Inclusiviteit in de stad, faculteit SWE
- Ingesloten, uitgesloten: racisme en discriminatie op de werkvloer, faculteit BRV en GVS
- BE Smart, Strategies for Smart Sustainable Cities, faculteit TIS

TEAM GUTs

In 2023 toegekende subsidies:

- Platformregeling: Platform Stad en Wijk
- HEA: Jonge Rolmodellen in Duindorp
- KIEM HBO: Online deliberatie met kunstmatige intelligentie
- Onderzoek voor en door jongeren: Zeg je JA tegen MDMA?!
- RAAK Publiek: Duurzame Burgerberaden
- HEA: Een Community of Practice

In 2023 toegekende contractactiviteiten:

- Kinderen EU arbeidsmigranten, Risbo
- Literatuuronderzoek Impact COVID-19, Risbo
- Migratie en lokaal beleid 2023-2025, Risbo
- Doen we de juiste dingen, Gemeente Rotterdam
- Herziening richtlijn crisisplaatsing, Nederlands Jeugdinstituut (NJI)
- Onderzoek Proeftuin Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming, Gemeente Den Haag
- Burgerberaad energietransitie Leiden, Gemeente Leiden
- Onderzoek lage opkomst Den Haag, Gemeente Den Haag/Emma
- Onderzoek lage opkomst Rotterdam, Gemeente Rotterdam/Emma
- Own your stembureau, Bureau Graswortel
- Monitor Staat van de Haagse economie 2023, Gemeente Den Haag
- Migratie en Sociaal Beleid 2023 – 2025, Gemeente Den Haag
- Diversiteit sensitief werken, Stichting JESS
- Promotietraject K. Sommer, HHS voucher

We werken nauw samen met:

- Faculteit Bestuur, Recht en Veiligheid
- Faculteit Sociaal Werk & Educatie
- Faculteit IT & Design
- Faculteit Technologie, Innovatie & Samenleving
- Faculteit Gezondheid, Voeding en Sport
- Opleiding Bouwkunde
- Opleiding Facility Management
- Kenniscentrum Health & Innovation
- Kenniscentrum Global & Inclusive Learning

BELANGRIJKSTE PARTNERS

let's change
 YOU. US. THE WORLD.

DE HAAGSE
 HOGESCHOOL

01

Wat we doen

Achtergrond, onderzoeksthematiek en missie

“Stedelijke ontwikkeling en het besturen van steden behoren tot de grootste uitdagingen van de 21e eeuw. Het kenniscentrum Governance of Urban Transitions heeft de missie om bij te dragen aan een inclusieve stad. We doen praktijkgericht onderzoek naar de uitdagingen die grote stedelijke veranderingen betekenen voor de inclusieve stad en de governance - de nieuwe vormen van (online) samenwerken die ervoor nodig zijn die vraagstukken te adresseren.”

Gezamenlijke onderzoeksagenda

De vier lectoraten van GUTs – Jeugdhulp in Transformatie, Civic Technology, Grootstedelijke Ontwikkelingen en Public Governance – hebben bij de vorming van het kenniscentrum het onderzoeksprofiel vastgesteld en zich verbonden aan een gemeenschappelijke onderzoeksagenda. 1 januari 2024 heeft het lectoraat Urban Ageing de overstap van kenniscentrum Health Innovation naar GUTs gemaakt. Dit lectoraat wordt daarom niet meegenomen in dit jaarverslag over 2023. Onze missie realiseren we door het ontwikkelen van kennis op basis van praktijkgericht onderzoek voor de beroepspraktijk en het onderwijs.

We doen dit langs de lijn van onze hoofdthema's:

1. **samenleving & diversiteit**
2. **kansengelijkheid & mobiliteit**
3. **participatie & democratie**

Hierbij geldt altijd de vraag wat dit betekent voor (nieuwe) vormen van (online) samenwerken tussen en binnen stedelijke partijen (governance). De drie thema's en governance zijn inhoudelijk sterk met elkaar verbonden. Het bestuderen van governance zonder kennis van de vraagstukken waar die governance zich op richt, is inhoudsloos en niet effectief. Het bestuderen van stedelijke vraagstukken zonder aandacht voor governance is academisch interessant, maar draagt niet direct bij aan een effectieve aanpak van de vraagstukken.

GUTs heeft de ambitie om in 2025 de vanzelfsprekende kennispartner te zijn voor opleidingen en stedelijke partijen met vragen over de inclusieve stad, stedelijke governance en het grensvlak tussen beide thema's. Een vanzelfsprekende partner wil zeggen dat collega-onderzoekers, de beroepspraktijk en opleidingen van De Haagse en daarbuiten het kenniscentrum beschouwen als een gezaghebbend kenniscentrum, dat hoogwaardige, relevante en praktisch toepasbare kennis ontwikkelt.

Met ons praktijkgerichte onderzoek wil GUTs een bijdrage leveren aan de beantwoording van de grote vragen rond sociale, economische en politieke inclusiviteit. Voor die bijdrage is kennis van de problematiek nodig in de steden en de wijken waar het kenniscentrum actief is. Maar er is ook kennis van governance nodig. Kenmerkend voor de vraagstukken waar de stad voor staat, is dat het stedelijk bestuur deze niet alleen kan oplossen. Samenwerking tussen bestuur, bedrijven, maatschappelijk middenveld en burgers is nodig om de benodigde kennis, daadkracht en draagvlak te organiseren die daarvoor nodig zijn.

Bij het opstellen van onze onderzoeksagenda en het opzetten en uitvoeren van onze onderzoeksprojecten, werken we intensief samen met partners uit de stad, het onderwijs en andere kennisinstellingen. We oriënteren ons hierbij op de Haagse regio en doen vooral praktijkgericht onderzoek. Het kenniscentrum onderscheidt zich door de ontwikkeling van innovatieve vormen van onderzoek, zoals leernetwerken, stadslabs en research through design.

Met deze methoden willen we de gewenste doorwerking van ons onderzoek realiseren. Lees meer over onze onderzoekslijnen, methodologie en groeiambities in ons [meerjarenplan](#).

De missie van GUTs past naadloos binnen de nieuwe kennisagenda van de hogeschool die in december 2023 is vastgesteld. Het werk van ons kenniscentrum valt binnen het thema Rechtvaardig Samenleven, één van de drie strategische thema's (naast Transitie naar duurzaamheid en Digitale toekomst) die De Haagse Hogeschool heeft gekozen in haar Kennisagenda: Samenwerken aan Transities. Met deze kennisagenda willen we onze maatschappelijke impact vergroten door de samenwerking tussen onderwijs, onderzoek en samenleving te versterken, door interne samenwerkingen te verdiepen en door De Haagse Hogeschool als kennisinstelling zichtbaarder te maken. Voor het thema Rechtvaardig Samenleven nemen we samen met het kenniscentrum Health Innovation de verantwoordelijkheid.

02

Highlights 2023

”Ons lectoraat deed de afgelopen jaren onderzoek naar de lage opkomst, met name in Den Haag. We weten dat jongeren minder vaak stemmen. Het is niet meer dan logisch dat wij als lectoraat niet alleen onderzoek doen naar de opkomst, maar ook een bijdrage leveren aan het betrekken van onze eigen studenten.”

Christine Bleijenberg, Associate Lector Public Governance

Studenten runnen stembureau op De Haagse Hogeschool

Tijdens de Tweede Kamerverkiezingen in november 2023 organiseerden studenten van De Haagse Hogeschool een eigen stembureau met als voornaamste doel de opkomst onder jongeren te stimuleren. Een dag lang runde de studenten een volwaardig stembureau op basis van hun eigen ideeën. Na een grondige voorbereiding, waaronder een debatavond, e-learning en een stembureausimulatie, was iedereen die dag klaar voor de uitdaging. 'Own Your Stembureau' is een samenwerking tussen De Haagse Hogeschool en de gemeente Den Haag.

Studenten, medewerkers en buurtbewoners kwamen langs om hun stem uit te brengen. Er werden bijna twee keer zoveel stemmen uitgebracht op De Haagse Hogeschool dan bij de vorige verkiezingen. Dit kwam mede door de flyeracties van studenten en de nodige aandacht vooraf. Diverse media, waaronder RTL Nieuws, NOS, 3FM en FunX, brachten live verslag uit. Ook bracht burgemeester Jan van Zanen een bezoek ter ondersteuning. De dag eindigde met het tellen van alle stembiljetten. Het project krijgt een vervolg richting de Europese verkiezingen in juni 2024.

*“Ik heb er veel van geleerd.
Het was interessant om
achter de schermen mee
te kijken naar het stemproces.
Ik wil graag mijn steentje
bijdragen aan de
democratie.”*

Yuan Marij Scherpbier

Student Bestuurskunde & Overheidsmanagement
aan De Haagse Hogeschool.

De kracht van het gewone: normaliseren van jeugdzorg

Het lectoraat Jeugdhulp in Transformatie deed samen met Het Leernetwerk Normaliseren (LNW), onderdeel van de Werkplaats SAMEN, onderzoek naar het normaliseren van jeugdzorg. Door de groeiende vraag naar jeugdhulp is het belangrijk jeugdhulp te normaliseren en medicalisering te verminderen. Maar wat betekent normaliseren in de praktijk en hoe kunnen we dit bereiken?

In totaal zijn 13 voorbeelden in beeld gebracht die aansluiten bij de visie op normaliseren van het LNW.

Deze voorbeelden dienen als inspiratie voor iedereen die betrokken is bij opgroeien en opvoeden. We laten zien wat deze initiatieven doen en hoe ze aansluiten bij de visie. Daarnaast kijken we wat werkt in deze voorbeelden en waar ruimte is voor verbetering.

We illustreren hiermee de kracht van het gewone in het opgroeien en opvoeden, maar worden ook uitgedaagd om na te denken over hoe we normaliseren kunnen integreren in het beleid en de praktijk. Door samen te werken aan normaliseren zorgen we voor gezonde en veilige opgroeimogelijkheden voor onze jeugd.

Meer inzicht in migratie in Den Haag

In 2023 startte de driejarige samenwerking tussen de gemeente Den Haag en het Kenniscentrum Governance of Urban Transitions aan de gezamenlijke onderzoeksagenda rond migratie en lokaal beleid. Met als doel beter te begrijpen hoe bepaalde migratiestromen de stad vormen en welke (beleids-)opgaven daarbij horen.

Den Haag is een heel diverse stad, ongeveer 57% van de bevolking heeft een migratieachtergrond. Dit is vergelijkbaar met steden als Amsterdam en Rotterdam en levert de nodige onderzoeks- en beleidsvragen op. In plaats van kortlopende onderzoeken, willen we met deze gezamenlijke agenda structureel samenwerken, voortbouwend op eerdere kennis en inzichten met als doel kennis generen en delen die relevant zijn voor de beleidspraktijk. Het eerste onderzoeksjaar zoeken we vragen rondom huisvesting en werk uit, met een focus op Oekraïense ontheemden en Midden- en Oost-Europese arbeidsmigranten (vooral mensen met een Poolse en een Bulgaarse achtergrond; de twee grootste groepen in Den Haag).

In verbinding met het onderwijs en de stad

We pakken onze onderzoeken in de onderzoeksagenda niet alleen aan. Allereerst maken we verbinding met het onderwijs door studenten te betrekken bij het onderzoeksproces. Hierdoor doen zij relevante kennis op van praktijkgericht onderzoek en krijgen wij vernieuwde inzichten vanuit de studenten zelf. Ook willen we organisaties in de stad die actief zijn op migratie betrekken bij ons onderzoek. De gezamenlijke onderzoeksagenda loopt zeker van september 2023 tot augustus 2026.

Toegekende kiemsubsidie voor burgerparticipatie

Het platform Publieke Dialogen, ontwikkeld door het lectoraat Civic Technology, is een online omgeving voor het voeren van een dialoog tussen bewoners en professionals. In 2023 ontving het lectoraat een kiemsubsidie voor dit onderzoek. In Publieke Dialogen kunnen groepen van circa 10 tot 15 mensen een dialoog voeren door over langere tijd met elkaar te communiceren via het platform. Ze maken daarvoor gebruik van een chat en videobellen. In deze online omgeving vinden ze gereedschappen om onder meer te brainstormen, argumenten te verzamelen, te categoriseren en te prioriteren, te stemmen en samen te schrijven aan een

document. Dit werkt allemaal in de browser, installatie van software is niet nodig.

Toepassen in de praktijk

Samen met de gemeente Den Haag en onze partner EMMA voeren we pilots uit en onderzoeken we hoe dit nieuwe platform het beste kan worden ingezet voor burgerparticipatie. We onderzoeken met een onderzoeksgroep van TU Delft hoe generatieve kunstmatige intelligentie kan worden gebruikt om bijvoorbeeld de moderatie te ondersteunen door samenvattingen te genereren, standpunten in beeld te brengen en de dialoog te duiden en te begeleiden. Studenten van de faculteit IT & Design werken met ons mee aan het ontwerp en de ontwikkeling van AI-toepassingen in het platform. Met HBO-Rechten studenten werken we aan een begrijpelijk format voor de toestemmingsverklaring die we van gespreksdeelnemers vragen.

Samen bruggen bouwen: gezinsconsulenten als verbinders

Het lectoraat Jeugdhulp in Transformatie deed onderzoek naar gezinsconsulenten als verbinders tussen de thuisomgeving en school. Voor de gezonde ontwikkeling van kinderen is het van essentieel belang dat de thuisomgeving en de school met elkaar verbonden zijn. Deze verbinding komt echter niet altijd vanzelf tot stand. Daarom zijn gezinsconsulenten sinds 2023 actief op zes scholen in regio Leiden, Katwijk en Leiderdorp. De introductie van deze functie was nieuw en werd nauwgezet gevolgd en onderzocht. De inzet van gezinsconsulenten draagt bij aan de vermindering van kansenongelijkheid voor kinderen door een preventieve, praktische en persoonlijke aanpak.

“Als kennisinstelling willen we bijdragen aan een inclusieve en rechtvaardige stad. Participatie is daar een cruciaal onderdeel van. Om echt maatschappelijke impact te hebben is een samenwerking zoals deze heel belangrijk. We kunnen dan structureel onderzoek, onderwijs en omgeving verbinden. Ons werk wordt beter als we dit samen doen.”

Elisabeth Minnemann

CvB-voorzitter

De meerwaarde van de gezinsconsulent

Het **onderzoek** heeft aangetoond dat gezinsconsulenten ouders bereiken en ondersteunen die voor andere partijen moeilijk te bereiken zijn. Ze helpen ouders om zich wegwijs te maken op school en in de wijk. Ze bieden ondersteuning bij taalontwikkeling en opvoeding en helpen bij de aanvraag van financiële ondersteuning voor kinderen. De preventieve, praktische en persoonlijke aanpak van gezinsconsulenten heeft een aanzienlijke meerwaarde.

Toekomstige mogelijkheden

Hoewel de rol van gezinsconsulenten al waardevol is gebleken, zien we nog kansen voor doorontwikkeling en verbetering. Er zijn mogelijkheden om gezinsconsulenten in te zetten voor kinderen op de voorschool en bij de overgang van voorschool naar de basisschool. Het realiseren van deze verbeteringen vereist tijd en continuïteit. **Challenge wijkparticipatie Schipperskwartier** In Buurtcentrum Vliethage vond de challenge ‘Wijkparticipatie’ plaats. Bewoners, studenten en professionals sloegen hier de handen ineen om de bewonersbetrokkenheid en participatie in het Schipperskwartier te versterken. Samen gingen ze op zoek naar nieuwe manieren om de bewoners en de wijk te verbinden.

Ibtissam Abaâziz, PhD. is senior onderzoeker bij het lectoraat Grootstedelijke Ontwikkelingen en doet onder andere onderzoek naar de relatie tussen formele en informele netwerken in het Schipperskwartier. “Zowel bewoners als professionals willen dat bewoners meer betrokken worden in de wijk. Met deze challenge leggen we de verbinding tussen onderzoek, onderwijs en praktijk.”

Pim van Gestel, docent Bestuurskunde en minor ‘Sociale innovatie in stad en wijk’: “Studenten hebben interessante verbindingen gelegd tussen de informatie uit de wijk zelf en inzichten uit wat goed werkt in wijkparticipatietrajecten in Den Haag en elders in het land. Ze hebben in gesprek met bewoners en professionals goede ideeën en inzichten opgehaald.”

“Zowel bewoners als professionals willen dat bewoners meer betrokken worden in de wijk. Met deze challenge leggen we de verbinding tussen onderzoek, onderwijs en praktijk.”

Ibtissam Abaâziz
Senior onderzoeker

Directeur Strategie drs. Marjolein Moonen MBA: “Participatie vinden wij enorm belangrijk, vooral het betrekken van de studenten. Om aan de slag te gaan met participatie zijn alle stemmen nodig.”

CvB-voorzitter Elisabeth Minnemann benadrukte vervolgens het belang van een interdisciplinaire samenwerking tussen praktijk, onderwijs en onderzoek. “Deze challenge laat precies zien waarmee wij als kennisinstelling impact kunnen hebben. In onze directe omgeving maken onze studenten echt het verschil. Na deze challenge gaan de studenten in de minor ‘Sociale innovatie in stad en wijk’ hun ideeën verder uitwerken met wijkonderzoek.

Evaluatieonderzoek burgerberaad zorg in Zeeland

Onderzoeker Jan Bats, werkzaam voor het lectoraat Civic Technology, schreef in 2023 een eindverslag voor zijn postdoc. Hij deed onderzoek naar burgerberaden; een van de centrale thema van het lectoraat.

De Zeeuwse Zorg Coalitie wil de zorg in Zeeland toegankelijk houden voor alle inwoners van Zeeland. Onderdeel van deze ambitie is het uitvoeren van een burgerberaad. De Zeeuwse Zorg Coalitie wil bewoners op die manier betrekken bij het vraagstuk naar het toekomstbestendig maken van de Zeeuwse zorg. Na afronding van het burgerberaad volgde een evaluatie; een volgens de commissie Brenninkmeijer

intrinsiek onderdeel van een burgerberaad. Wat leerzaam is voor zowel de opdrachtgevende als de organiserende partijen. Het **eindverslag** bevat een evaluatie van hoe verschillende belanghebbenden het burgerberaad hebben ervaren.

Symposium boemerangbeleid in de jeugdzorg

In juni 2023 organiseerde het lectoraat Jeugdhulp in Transformatie en het Kennisnetwerk Jeugd Haaglanden een symposium over het boemerangbeleid in de jeugdzorg. Rob Gilsing, dagvoorzitter en lector van het lectoraat Jeugdhulp in Transformatie, verwees in zijn welkomstwoord naar de Hervormingsagenda Jeugd, waarmee de problemen in de jeugdzorg niet bij de kern worden aangepakt. Sharon Stellaard toont in haar proefschrift aan dat er sprake is van 'boemerangbeleid': tussentijdse reparaties van het beleid die systematisch leiden tot nieuwe problemen en oplossingen. Er werd ook gesproken over de hoge prestatiedruk onder jongeren, waardoor er voor elke 'afwijking' wel een jeugdzorgvoorziening is en over een betere verbinding tussen jeugdhulp en onderwijs. Het panelgesprek besprak onder meer de rol van de gemeente, de stem van jeugdigen en ouders, en het belang van ruimte voor reflectie en bestuurlijke moed.

Professionals die zelf ervaring hebben met huiselijk geweld of kindermishandeling

TNO en het lectoraat Jeugdhulp in Transformatie onderzochten in 2023 of en hoe professionals eigen ervaringen van huiselijk geweld kunnen inzetten in de hulpverlening aan gezinnen waar huiselijk geweld speelt.

Is het wenselijk dat professionals die huiselijk geweld of kindermishandeling hebben meegemaakt, hun ervaringen inzetten in het werken met cliënten met vergelijkbare problematiek? In ons onderzoek zijn cliënten en (aankomend) professionals daar positief over. Zij menen dat dit van meerwaarde is voor cliënten. Professionals met ervaringen van huiselijk geweld bouwen gemakkelijker een vertrouwensband op met cliënten, sluiten beter aan bij wat zij nodig hebben en geven hoop en een positief voorbeeld.

Voor professionals zelf draagt het bij aan een diepere verwerking en herstel. Het geeft voldoening om de eigen negatieve ervaringen om te zetten in iets positiefs voor een ander. Voor de teams waar deze professionals werken, levert dit eveneens een verrijking op.

Samen onderzoeken en leren over participatie

Kenniscentrum GUTs, Dienst Publiekszaken, Stadsdelen en Wijken en programma Haags Samenspel hebben gezamenlijk een meerjarig onderzoeksprogramma opgesteld om kennis te ontwikkelen over leervragen van de gemeente. De gemeente Den Haag wil de participatieprocessen in de stad verbeteren en heeft daarom een leeragenda opgesteld. De Haagse Hogeschool en de gemeente Den Haag bundelen in 2023 voor drie jaar hun krachten.

De leervragen zijn:

- Het vergroten van maatschappelijke en politieke betrokkenheid
- Aansluiting van representatieve op participatieve democratie
- Samenwerking en onderling vertrouwen van gemeente en bewoners, professionals en overige betrokkenen en samen leren.

Het vertrekpunt voor het formuleren van de leervragen is de agenda 'leren en ontwikkelen' van de gemeente Den Haag. Hierop staan onderwerpen die relevant zijn voor de nieuwe

participatieverordening. Bijvoorbeeld het bevorderen van de opkomst bij verkiezingen. Daarnaast is er gekeken op welke vraagstukken de onderzoeklijnen en expertise van GUTs aansluiten.

Inhoudelijke focus

Om een scherpere inhoudelijke focus te bepalen, zijn beleidsopgaven en leervragen gebruikt als ruggengraat voor de leer- en onderzoeksagenda. Voor de onderzoeksvragen is gezocht naar een goede samenhang tussen beleidsopgaven die deze raadsperiode centraal staan en relevante leervragen, waarin de gemeente zich wil ontwikkelen én waar het kenniscentrum de komende periode onderzoek naar wil doen. De beleidsopgaven zijn sociale energietransitie en integrale gebiedsontwikkeling: verbinding fysieke en sociale opgaven.

Young leaders training in Duindorp

Burgemeester Jan van Zanen van Den Haag reikte in oktober 2023 de certificaten uit aan de jongeren in Duindorp die deelnamen aan de Young Leaders project. Het project helpt deze jongeren aan een rijker toekomstperspectief, door in samenwerking met wijkprofessionals jongeren te stimuleren om zich te ontwikkelen tot positieve rolmodellen met unieke talenten in de wijk.

Dit project maakt deel uit van het HEA-project Jonge rolmodellen in Duindorp. In samenwerking met Welzijn Scheveningen, Noorda en Co en De Haagse Hogeschool hebben deze jongeren goede resultaten geboekt op het gebied van ontwikkeling en participatie. Als medeorganisatoren hielpen ze bijvoorbeeld bij de buurtbarbecue.

Pre-promotie voucher Kees Sommer

Kees Sommer, docent-onderzoeker Civic Technology, kwam met een voorstel voor een PhD-project. Met dit project wil hij academische inzichten over menselijke cognitie toepassen om datavisualisaties toegankelijker te maken. Het doel hiervan is om universitaire kennis te vertalen naar frameworks die praktisch toepasbaar zijn voor datavisualisatie-ontwerpers in de industrie, bij overheden en binnen citizen science-projecten.

"Het is fijn om de ruimte te krijgen voor onderzoek dat volledig van mijzelf is, volledig afgestemd op mijn specifieke expertise en nieuwsgierigheid. Tegelijkertijd brengt het schrijven van een fondsaanvraag ook een nieuwe laag van spanning met zich mee. Je lanceert je eigen project, dus uiteindelijk moet je zelf promotoren, copromotoren en NWO ervan overtuigen dat het een goed idee is. Soms wat overweldigend, maar vooral ontzettend waardevol!"

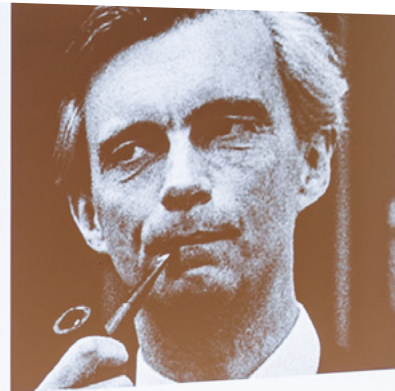
Aankondiging lectoraat Urban Ageing bij kenniscentrum GUTs

In 2023 is het besluit genomen dat per 1 januari 2024 het lectoraat Urban Ageing van lector Joost van Hoof ons kenniscentrum GUTs zal versterken. Het lectoraat viel in de periode 2018-2023 onder het Kenniscentrum Health Innovation, waar enkele van onze collega's al intensief samenwerkten met het lectoraat. Het karakter van de opgave van het Lectoraat Urban Ageing sluit goed aan bij de centrale thema's van GUTs. Urban Ageing richt zich sterk op stedelijke transitie, met specifiek aandacht voor de kwaliteit van leven van ouderen. We zijn erg blij met de komst van het lectoraat en de expertise die Joost en zijn bestaande kenniskring met zich mee zullen brengen.

03

Resultaten en impact

DE HAAGSE HOGESCHOOL

Jeugdhulp in transformatie

Leiderrol in het Sociaal domein - Kenniscentrum Governance of Urban Transitions

De jeugdhulp in Nederland wordt momenteel onderworpen aan een grondige herstructurering. Dit proces wordt ondersteund door kennis en expertise van experts in de jeugdhulpsector. De Haagse Hogeschool is een van de belangrijkste partners in dit proces.

let's change

DE HAAGSE HOGESCHOOL

A large, decorative vase filled with red and orange flowers, placed on the stage next to the podium.

GUTs wil van toegevoegde waarde zijn en met onderzoek en kennisproducten bijdragen aan de beantwoording van de grote vragen rond sociale, economische en politieke inclusiviteit. Wij realiseren daarvoor output en impact die van hoge kwaliteit is, relevant is voor de betrokkenen en toegankelijk is geschreven en vormgegeven op drie fundamentele doelstellingen:

- *Bijdragen aan onderwijs en professionalisering.*
- *Bijdragen aan het onderzoeksdomein.*
- *Bijdragen aan de beroepspraktijk en maatschappij.*

Voor 2023 hadden we bovendien de ambitie om 54 procent van onze financiering van subsidieverstrekkers en externe opdrachtgevers te verkrijgen.

Aan de hand van een aantal output-indicatoren maken we inzichtelijk hoe het kenniscentrum zich ontwikkelt op deze doelstellingen. De doorwerking van ons onderzoek zit niet alleen in de impact van de output, maar ook in de manier waarop we ons onderzoek organiseren. Doordat wij intensief samenwerken met stedelijke partners en onderwijspartners, vindt in het proces van onderzoek ontwikkelen en uitvoeren veel kennisuitwisseling plaats.

De visualisaties hieronder laten onze resultaten voor de bovengenoemde doelstellingen in 2023 zien. Bijlage 1 tot en met 4 geven per lectoraat een overzicht van de in 2023 gerealiseerde/lopende projecten. In bijlage 5 hebben we een overzicht opgenomen van de publicaties, rapporten, wetenschappelijke congresbijdragen en tools & prototypes die gerealiseerd zijn door het kenniscentrum.

In 2023 toegekende contractactiviteiten:

- Kinderen EU arbeidsmigranten, Risbo
- Literatuuronderzoek Impact COVID-19, Risbo
- Migratie en lokaal beleid 2023-2025, Risbo
- Doen we de juiste dingen, Gemeente Rotterdam
- Herziening richtlijn crisisplaatsing, Nederlands Jeugdinstituut (NJI)
- Onderzoek Proeftuin Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming, Gemeente Den Haag
- Burgerberaad energietransitie Leiden, Gemeente Leiden
- Onderzoek lage opkomst Den Haag, Gemeente Den Haag/Emma
- Onderzoek lage opkomst Rotterdam, Gemeente Rotterdam/Emma
- Own your stembureau, Bureau Graswortel
- Monitor Staat van de Haagse economie 2023, Gemeente Den Haag
- Migratie en Sociaal Beleid 2023 – 2025, Gemeente Den Haag
- Diversiteit sensitief werken, Stichting JESS
- Promotietraject K. Sommer, HHS voucher

Minoren waar we in 2023 een bijdrage aan hebben geleverd:

- Sociale innovatie in stad en wijk, faculteit BRV
- Influencing Public Policy, faculteit BRV
- Oplossingsgericht werken bij de overheid, faculteit BRV
- Digitalisering & Recht, faculteit BRV
- Asielmigratie: recht, praktijk en realiteit, faculteit BRV
- Inclusiviteit in de stad, faculteit SWE
- Ingesloten, uitgesloten: racisme en discriminatie op de werkvloer, faculteit BRV en GVS
- BE Smart, Strategies for Smart Sustainable Cities, faculteit TIS

Onderwijs en professionalisering

101

- 13 Projecten met studenten
- 15 Minoren en keuzemodulen
- 46 Lezingen, (gast)colleges voor studenten en docenten
- 7 Afstudeeropdrachten
- 3 Curriculumvernieuwing
- 14 Evenementen en congressen
- 2 Onderwijsmaterialen
- 1 Lid van werkveldcommissie

Onderzoek en ontwikkeling

28

- 2 Boeken
- 10 Artikelen in tijdschriften
- 9 Wetenschappelijke congresbijdragen
- 5 Hoofdstukken in boeken
- 1 Tools & Prototype
- 1 Proefschrift

Beroepspraktijk en maatschappij

139

- 64 Lezingen voor professionals
- 12 Adviestrajecten
- 14 Langdurige samenwerkingsverbanden
- 16 Publicaties media
- 21 Rapporten
- 12 Evenementen/congressen voor beroepspraktijk

FINANCIËN

HHS Financiering
2.129.000
Externe Financiering
801.000

In 2023 toegekende subsidies:

- Platformregeling: Platform Stad en Wijk
- HEA: Jonge Rolmodellen in Duindorp
- KIEM HBO: Online deliberatie met kunstmatige intelligentie
- Onderzoek voor en door jongeren: Zeg je JA tegen MDMA?!
- RAAK Publiek: Duurzame Burgerberaden
- HEA: Een Community of Practice

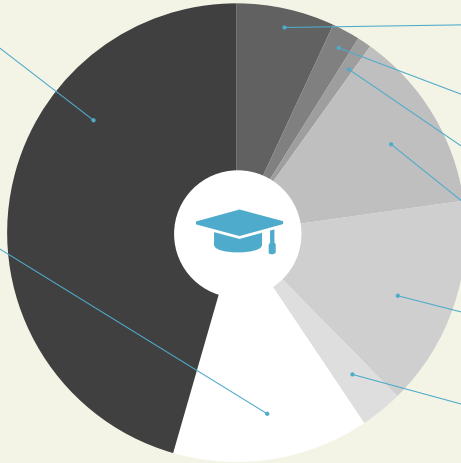

ONDERWIJS EN PROFESSIONALISERING

Lezingen (gast) colleges	46
Aantal studenten	552
Aantal docenten	147
Aantal professionals	2598
Aantal onderzoekers	292

Evenementen en congressen	14
Aantal studenten	131
Aantal docenten	91
Aantal professionals	381
Aantal onderzoekers	227

TOTAAL	
Aantal studenten	1352
Aantal docenten	238
Aantal professionals	2979
Aantal onderzoekers	519

Afstudeeropdracht	7
Aantal studenten	13

Onderwijsmaterialen	2
----------------------------	----------

Lid van werkveldcommissie	1
----------------------------------	----------

Project met studenten	13
Aantal studenten	301

Minoren en keuzedelen	15
Aantal studenten	355

Curriculumvernieuwing	3
------------------------------	----------

BEROEPSPRAKTIJK EN MAATSCHAPPIJ

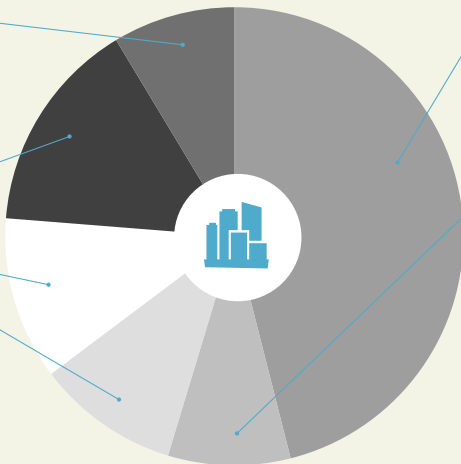
Evenementen/congressen voor beroepspraktijk	12
Aantal studenten	125
Aantal docenten	78
Aantal professionals	378
Aantal onderzoekers	207

Rapporten	21
------------------	-----------

Publicaties media	16
--------------------------	-----------

Langdurige samenwerkingsverbanden	14
--	-----------

TOTAAL	
Aantal studenten	204
Aantal docenten	143
Aantal professionals	2962
Aantal onderzoekers	405

Lezingen voor professional	64
Aantal studenten	79
Aantal docenten	65
Aantal professionals	2584
Aantal onderzoekers	198

Adviestrajecten	12
------------------------	-----------

Kwaliteit

Het onderzoek van ons kenniscentrum moet van hoge kwaliteit zijn om een betekenisvolle bijdrage aan onderwijs en beroepspraktijk te kunnen leveren. Binnen GUTs organiseren we daarom een systematische aanpak van kwaliteitszorg en kwaliteitsverbetering. Onderzoeksprojecten variëren in omvang, doorlooptijd en financiering (en de hiermee samenhangende kwaliteitszorg). Op verschillende manieren organiseren we feedback en intervisie over de grenzen van de lectoraten.

De kwaliteit van onze kennisproducten en design & development producten wordt voor een deel gewaarborgd door onafhankelijke beoordeling door externe experts. Bij subsidievoorstellen, (internationale) wetenschappelijke artikelen en conferenties vindt externe toetsing plaats door onafhankelijke referenten. Het feit dat subsidievoorstellen gehonoreerd worden, zien we als een blijk van waardering van de kwaliteit van ons onderzoek. Als kenniscentrum investeren we ook in de ontwikkeling van onze kwaliteitscultuur door intervisie en professionalisering. Zo vond in 2023 een eerste schrijfretraite plaats. De deelnemers namen deel aan de schrijf-tweedaagse waarin ruimte voor het werken aan eigen teksten werd gecombineerd met kennissessies door een externe trainer.

Ook organiseerden we een mini-symposium, waarin onze onderzoekers onderling inzichten presenteerden uit lopend of afgerond onderzoek. We organiseerden een bijeenkomst waarin we ethische vraagstukken bespraken met leden van de ethische adviescommissie. En er vonden inhoudelijke sessies plaats over de centrale GUTs thema's en een sessie over inclusie.

Financiën

Ons streven was om in 2023 voor 54 procent van het onderzoek van ons kenniscentrum externe financiering te verwerven. Om dit te bereiken, stelden we onszelf de volgende doelen:

1. Het continueren van de financiering via de tweede geldstroom door het schrijven van goede subsidieaanvragen (met name via RAAK-subsidies van SIA);
2. Het continueren van het werven van een derde geldstroom. We investeren daarbij met name in het maken van meer structurele, meerjarige financiële afspraken met onze strategische partners (Den Haag, Zoetermeer, Delft).

Voor de continuïteit is het nodig te investeren in onderzoekscapaciteit. In 2023 hebben we geïnvesteerd in het aanstellen van onderzoekers die deze groeiprojecten kunnen verwerven en uitvoeren. Uit de binnengebrachte tweede en in mindere mate derde geldstroom kunnen wij onze groei vervolgens realiseren. Onderzoekers worden daarbij ondersteund door de funding support office van de hogeschool. Daarnaast is het kenniscentrum aangesloten op diverse netwerken waarin informatie over subsidiemogelijkheden wordt gedeeld.

Het inverdienpercentage hebben we met 61 procent ruimschoots gerealiseerd. Het invorderen gaat op hoofdlijnen goed, maar gaat niet automatisch. We blijven op dit vlak investeren in onze eigen professionalisering. Zoals eerder genoemd is in 2023 de nieuwe kennisagenda van de Haagse 'Samenwerken aan Transitie's' vastgesteld en is gekozen voor drie strategische thema's. Samen met het kenniscentrum Health Innovation zijn wij verantwoordelijk voor het thema Rechtvaardig Samenleven. De Haagse gaat een deel van de extra middelen voor praktijkgericht onderzoek vanuit het ministerie van OCW besteden aan

deze thema's. Samen met kenniscentrum Health Innovation gaan we een gezamenlijke agenda ontwikkelen rond een beperkt aantal programmalijnen. Rond deze thema's maken we zichtbaarder wat we al doen en gaan we onze impact, samenhang en samenwerking onderwijs – onderzoek – buitenwereld hierin vergroten. Ook investeren we aan de hand van deze thema's in grote, langjarige projecten met participatie van onderwijs, onderzoek en buitenwereld.

Zie voor een recent overzicht van onze publicaties en bijdragen in de media:

Website:

[Kenniscentrum Governance of Urban Transitions - De Haagse Hogeschool](#)

LinkedIn:

<https://www.linkedin.com/company/coe-guts>

Studenten bij GUTs

Brian Lammers *Student-assistent*

"Ik denk dat ik geen andere bijbaan kan bedenken zoals die bij GUTs. Op deze bijzondere plek heb ik een unieke en gezellige tijd gehad. Ik voelde me altijd op m'n gemak. Bijzonder vond ik dat er mensen werken met zoveel verschillende achtergronden, overtuigingen en geloven. Het vertrouwen dat ik kreeg was heel fijn. Ik voelde me als student-assistent serieus genomen. Ik heb veel verschillende dingen kunnen doen: van transcriberen, communicatie tot ondersteuning bij projecten en onderzoek."

Jikke Eikelboom *(leerarbeidsplaats)*

"Onderzoek doen is altijd belangrijk bij veel hbo-opleidingen. Ook in mijn studie bestuurskunde komt dit veelvuldig voor. Medestudenten vragen vaak waarom er zoveel nadruk ligt op het uitvoeren van onderzoek. Ikzelf dacht dat ook tijdens de eerste jaren van mijn studie. Totdat ik begon met een Leerarbeidsplaats (LAP) bij het kenniscentrum Governance of Urban Transitions (GUTs) aan De Haagse Hogeschool. Gedurende mijn LAP-periode was ik betrokken bij meerdere onderzoeksprojecten rondom migratie en participatie. Voor mijn eindschiptie voer ik bij het kenniscentrum onderzoek uit naar participatie bij de energietransitie in de Haagse wijk Laak Centraal. Doordat ik heb meegewerkt aan deze onderzoeksprojecten, ben ik het belang van onderzoek gaan inzien."

Luca Middelkoop *(leerarbeidsplaats)*

"Vorig jaar werd ik gevraagd om voor de Tweede Kamerverkiezingen mee te werken aan het project 'Own Your Stembureau'. Dit project had tot doel jongeren in de aanloop naar de verkiezingen te betrekken en hen een beter begrip van democratische processen bij te brengen. Het was een interessant traject, waarin ik veel heb geleerd over organiseren, communicatie en evalueren. Ik vond het erg mooi hoe het project verschillende jongeren uit Den Haag samenbracht en hoe we hen konden verwelkomen op De Haagse Hogeschool. Ik werk bij Guts omdat ik een grote interesse heb in uitdagingen op lokaal niveau. Bij Guts worden daarin veel mooie en nuttige projecten uitgevoerd. Ik ben enthousiast dat ik daaraan een bijdrage kan leveren."

Rintje Wijngaard *Student-assistent*

"Relax, zo omschrijf ik mijn ervaring bij GUTs. Hiermee bedoel ik niet dat je niks doet, maar dat er een veilige, vriendelijke sfeer heerst waarin je je werk kan doen. Sinds 2023 ben ik actief bij het meerjarenproject Migratie en Lokaal Beleid, waarin wij onderzoek doen naar de maatschappelijke positie van arbeidsmigranten en ontheemde Oekraïners in de gemeente Den Haag. Door deze projecten zijn mijn onderzoeksvaardigheden verbeterd. Denk aan literatuuronderzoek, veldwerk maar ook het verbreden van mijn kennis. Ik ervaar veel plezier en voldoening bij het uitvoeren van onderzoek en daar ben ik het team heel dankbaar voor. GUTs is een veilige omgeving waar studenten de kans hebben om zich te ontwikkelen."

Karima El Jaouhari *Student-assistent*

Ik werk nu anderhalf jaar bij het kenniscentrum GUTs. Eerst als stagiair, daarna als LAP'er, en nu als student-assistent. Als student word je bij GUTs actief betrokken bij verschillende onderzoeksprojecten, waardoor je veel kennis en ervaring opdoet met thema's zoals migratie, participatie en burgerberaden. Naast onderzoek leer je ook projectmatig werken, bijeenkomsten organiseren en adviesvoorstellen uitwerken.

Een onderzoeksproject waar ik bij betrokken ben, ging over vrouwengroepen en -organisaties in Den Haag. Daarbij werd gekeken naar de zelfredzaamheid en zelforganisatie van de vrouwen. Omdat het een praktijkgericht onderzoek was, kreeg ik de kans om het veld in te gaan en gesprekken te voeren met meerdere vrouwen. De verhalen die ik hoorde waren heel inspirerend! Dit maakt het werk bij GUTs niet alleen leerzaam, maar ook waardevol.

04

Partners en netwerk GUTs

In 2025 willen we stevig gegroeid zijn als kenniscentrum, zowel kwalitatief als kwantitatief. We willen de vanzelfsprekende kennispartner zijn voor opleidingen en stedelijke partijen met vragen over de inclusieve stad, stedelijke governance en op het grensvlak van die thema's.

Het onderzoek van ons kenniscentrum heeft extra (maatschappelijke) impact doordat we in ons onderzoek intensief samenwerken met stedelijke partners en onderwijspartners. Tijdens het gezamenlijk opzetten en uitvoeren van het onderzoek vindt veel kennisuitwisseling plaats. Dat deze kennisuitwisseling ook door onze partners gewaardeerd wordt, blijkt uit:

- de toenemende inzet en investeringsbereidheid van bestaande interne en externe partners;
- een groeiende vraag naar ons onderzoek en onze activiteiten;
- een toenemende vraag vanuit het onderwijs.

Interne samenwerking

Een van onze fundamentele doelstellingen is samenwerking met relevante opleidingen en met onze onderzoekskennis bijdragen aan het onderwijs. Veel studenten van De Haagse spelen straks een rol in de stad als ambtenaar, ondernemer, vertegenwoordiger van het maatschappelijk middenveld of burger. Het is daarom essentieel dat ons onderwijs toekomstbestendig is en goed aansluit op de actuele economische en maatschappelijke vraagstukken in de regio. Wij willen bijdragen aan onderwijs dat onze studenten voorbereidt op het effectief omgaan met de uitdagingen waar de stad voor staat. En studenten opleiden tot professionals die straks in de stad het verschil kunnen maken. Door onze vaak actiegerichte onderzoeksmethoden en activiteiten in samenwerking met onderwijspartners zorgen we dat studenten de gelegenheid krijgen om in de praktijk van de stad te leren. Andersom zien we hoe inspirerend studenten zijn voor het onderzoek en hoeveel de praktijk van hun inzichten en vragen kan leren.

Overzicht opleidingen waarmee GUTs samenwerkt

Faculteit	Opleiding
Bestuur, Recht en Veiligheid	Bestuurskunde en Overheidsorganisaties International Public Management HBO-Recht Integrale Veiligheidskunde
Sociaal Werk en Educatie	Social Work PABO Pedagogiek
IT & Design	Communication & Multimedia Design HBO-ICT
Technologie, Innovatie & Samenleving	Bouwkunde
Faculteit Management & Organisatie	Facility Management
Faculteit Gezondheid, Voeding & Sport	Verpleegkunde

“Het kenniscentrum sluit goed aan op ons manifest hoe wij designers willen opleiden en vice versa. Als je iets hoger gaat zitten dan het curriculum, dan kom je op thema’s of eigenschappen van beroepsgroepen en de toekomst. Als je dat gaat onderzoeken, dan kan je makkelijker aansluiten.”

Focusgesprek
Onderwijspartner

Op projectniveau werken we steeds meer samen met het lectoraat Inclusive Education van het kenniscentrum Global and Inclusive Learning (GIL) op thema’s als kansengelijkheid en inclusie. Afgelopen jaren werkten we ook regelmatig samen met het lectoraat Urban Ageing van het kenniscentrum Health Innovation (HI), dat per 1 januari 2024 de overstap heeft gemaakt naar GUTs. De samenwerking met kenniscentrum HI zetten we voort en intensiveren we de komende jaren, omdat beide kenniscentra verantwoordelijk zijn voor het thema Rechtvaardig Samenleven uit de kennisagenda. Ook langs de lijn van de andere twee thema’s uit de kennisagenda verwachten we meer samenwerking met andere kenniscentra.

Externe partners

Prioriteit in 2023 was de continuering en doorontwikkeling van de activiteiten waarin het kenniscentrum al met diverse partners samenwerkt. In 2023 werkten we aan de uitvoering van de in 2022 gerealiseerde driejarige samenwerking met de stadsdelen binnen de gemeente Den Haag in de vorm van een gezamenlijke onderzoeksagenda rond participatie; een voor GUTs centraal thema. Afgelopen jaar hebben we op vergelijkbare wijze meerjarige afspraken met de gemeente Den Haag gemaakt rond het thema migratie. Ook is het gesprek met de gemeente Zoetermeer over een onderzoeksagenda voor sociale innovatie in 2023 gestart. In onze samenwerking met de gemeentes werken we waar mogelijk ook samen met andere kenniscentra. Voorbeelden zijn te zien op onze [LinkedIn-pagina](#) en [website](#).

Het kenniscentrum GUTs is stevig geworteld in de Haagse regio. Ons netwerk helpt ons bij het identificeren van relevante, praktijkgerichte onderzoeksvragen en bij het vinden van partners voor het gezamenlijk doen van onderzoek. Tot slot werken we met ons netwerk samen voor het toetsen van onze oplossingen.

- Overheden: met een eerste focus op Den Haag, Zoetermeer en Delft. Daarnaast ook op Leidschendam – Voorburg, de Metropoolregio Rotterdam Den Haag, de Rijksoverheid (BZK, OCW) en de provincie;
- Organisaties op wijkniveau, bewonersorganisaties en zzp'ers;
- Vertegenwoordigende organisaties uit het maatschappelijk middenveld;
- Marktpartijen in de zorg, onderwijs, wonen, welzijn, cultuur, ondernemingen;
- Kennisinstellingen regionaal, nationaal, internationaal;
- Bedrijven.

Op projectniveau werken we binnen het kenniscentrum samen met een veelheid aan partners. In onze subsidieprojecten werken we regelmatig samen met de HvA, Hogeschool Leiden, Inholland, de TU Delft en het Verwey-Jonker Instituut. Ook hebben wij een structurele, deels geformaliseerde, samenwerking met Experts in Media en Maatschappij (EMMA) en Risbo (Erasmus Universiteit).

Naast contact met individuele netwerkpartners participeren we structureel in bredere netwerken /coalities:

- Kennisnetwerk Jeugd Haaglanden, waar het lectoraat Jeugdhulp in Transformatie onderdeel van is en mede door gefinancierd wordt;
- Het lectorenplatform Stad en Wijk dat gefinancierd wordt door Regieorgaan SIA en waarvoor GUTs optreedt als penvoerder. Binnen dit platform werken we samen met andere hogescholen die actief zijn stedelijk gebied;
- Het lectorenplatform praktijkgericht ICT-onderzoek en de Nederlandse AI Coalitie;
- Het lectorenplatform Toekomst behendig bestuur;
- Met een aantal lectoraten werken we samen rond het thema Jeugd in de SPRONG Inclu-Zie waarin aangesloten wordt op de hervormingsagenda Jeugd.

“Ja ik ben heel positief over de samenwerking met GUTs. Ik vind het ook eigenlijk steeds beter worden. Veel oplossingen en sterktes zitten in het beter organiseren van de samenwerking.”

Focusgesprek
Onderwijspartner

05

Wie zijn wij

Managementteam GUTs

Henno Theisens
Directeur kenniscentrum GUTs
Lector Public Governance

Henno Theisens studeerde European Politics and Policy aan de London School of Economics en bestuurskunde aan de Universiteit Twente (UT). In 2004 promoveerde hij aan het Center for Higher Education Policy Studies van de UT, op een vergelijkend onderzoek naar beleidsverandering in het hoger onderwijs in Nederland en Engeland.

Als onderzoeker in Enschede deed hij met name internationaal consultancywerk op het gebied van hoger onderwijs. Vanaf 2005 werkte hij als analist bij de onderwijsdirectie van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) in Parijs. In 2012 werd Theisens benoemd tot lector aan De Haagse Hogeschool.

Meike de Jong
Programmamanager

Meike de Jong is sinds september 2019 programmamanager van het kenniscentrum Governance of Urban Transitions. Na haar studies Bedrijfskunde en Sociologie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam begon zij in 2005 als onderzoeker grootstedelijke ontwikkeling en tevens als beleidsmedewerker bij het voormalige Centrum voor Lectoraten en Onderzoek van De Haagse Hogeschool.

Ook was zij, van 2014 tot 2019, bestuursadviseur van het College van Bestuur van De Haagse Hogeschool. In die laatste rol was ze onder andere verantwoordelijk voor de werkgroep die aan de wieg stond van de kenniscentra.

Christine Bleijenberg
Associate lector Public Governance

In 2021 promoveerde Christine Bleijenberg op een onderzoek naar de betekenis van gesprekken voor het verloop en de uitkomsten van lokale participatieprocessen. Voordat ze als PhD-onderzoeker begon, heeft ze lange tijd in verschillende (leidinggevende) rollen in de praktijk gewerkt aan de relatie tussen burgers en de overheid.

In haar onderzoek hanteert Christine een communicatief perspectief op governance vraagstukken. Ze doet onderzoek naar de – offline en online – interacties tussen burgers, ambtenaren en bestuurders én in eigen kring. In haar onderzoek ligt de focus op het vergroten van de effectiviteit van vormen van participatie, de aansluiting tussen de participatieve en representatieve democratie, en de verbinding tussen door de overheid en door burgers geïnitieerde participatie. Proefschrift In gesprek of uitgepraat? Over de betekenis van gesprekken voor het verloop van lokale participatieprocessen (2021).

Katja Rusinovic
Lector Grootstedelijke
Ontwikkelingen

Sinds 1 juni 2020 is Katja Rusinovic lector Grootstedelijke Ontwikkelingen aan De Haagse Hogeschool. Centrale thema's in haar werk zijn sociale mobiliteit, burgerschap, (arbeids) migratie, stedelijke arbeidsmarkt, onderwijs en nieuwe woonvormen voor ouderen. Daarnaast houdt zij zich op dit moment bezig met onderzoek naar de maatschappelijke impact van COVID-19 in Den Haag.

In 2006 promoveerde Katja aan de Erasmus Universiteit Rotterdam op een studie naar migrantenondernemerschap in de vier grote steden, waarbij een vergelijking is gemaakt tussen eerste en tweede generatie migranten. Haar postdoctoraal onderzoek betrof burgerschap en transnationale bindingen onder de migrantenmiddenklasse in Rotterdam en Den Haag. Van 2012 tot 2017 werkte Katja aan de Universiteit van Amsterdam bij de afdeling Sociologie, als docent, onderzoeker en opleidingsdirecteur van de master sociologie. Sinds 2017 werkt zij aan De Haagse Hogeschool.

Jos van Leeuwen
Lector Civic Technology

Sinds mei 2019 is Jos van Leeuwen lector Civic Technology aan De Haagse Hogeschool. Hij studeerde begin jaren '90 Bouwinformatica aan de Technische Universiteit Eindhoven (TU/e). Na zijn studie werkte hij parttime in de software-industrie en aan zijn promotieonderzoek bij de TU/e, waar hij daarna als universitair hoofddocent onderzoek deed op het gebied van collaborative design en verantwoordelijk was voor de masteropleiding Design & Decision Support Systems.

In 2006 werd hij associate professor aan de Universidade da Madeira, Portugal. Daar initieerde hij een nieuwe bacheloropleiding in Interactive Media Design en was medeoprichter en bestuurslid van het succesvolle Madeira Interactive Technologies Institute, een onderzoeks en opleidingsinstituut op het terrein van Human-Computer Interaction dat intensief samenwerkte met Carnegie Mellon University. Sinds 2011 werkt Jos bij de faculteit IT & Design van De Haagse Hogeschool, initieel als hoofddocent bij de opleiding Communication & Multimedia Design. Sinds mei 2019 is hij Lector Civic Technology.

Rob Gilsing
Lector Jeugdhulp in Transformatie

Rob Gilsing studeerde politicologie aan de Radboud Universiteit Nijmegen, afstudeerrichting Internationale Betrekkingen. Bij dezelfde vakgroep Politicologie deed hij vervolgens onderzoek naar de relatie tussen burger en lokaal bestuur.

Vanaf 1996 werkte hij bij het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) en deed onderzoek naar lokaal jeugdbeleid. Hierop promoveerde hij in 2005. Andere belangrijke onderzoekslijnen waaraan Rob bij het SCP werkte, waren lokaal sociaal beleid en lokaal Wmo beleid. In 2009 werd hij hoofd van de onderzoeksgroep Jeugd, opvoeding en onderwijs bij het Verwey-Jonker Instituut. Daar onderzocht hij de transitie en transformatie van de jeugdhulp – naast een breed scala aan andere onderwerpen. Sinds 1 mei 2018 is Rob lector Jeugdhulp in Transformatie.

Programmabureau

Rachel Barrett

Cynthia Delfos-Rademaker

Nezha Boukhari

Onderzoekers

Marianne van Bochove

Ibtissam Abaaziz

Bernell Herder

Juliet Viersen

Denise Jonker

Nella Rebero

Petra Lindhout

Fenne van Doorn

Onderzoekers lectoraat Civic Technology

Lees hier meer over ons team: onderzoekers [Lectoraat Civic Technology](#)

Jos van Leeuwen
lector

Rachel Barrett
senior management assistent

Arnold Jan Quanjer

Jan Bats

Mitchell Gebril

Mariëlle van Dijk

Nazanin Karimi

Kees Sommer

Siavash Kazemzadeh

Klaas-Jan Mollema

Çiğdem Altın Gümüşsoy

Onderzoekers lectoraat Grootstedelijke Ontwikkelingen

Lees hier meer over ons team: onderzoekers [Lectoraat Grootstedelijke Ontwikkelingen](#)

Katja Rusinovic
lector

Cynthia Delfos-Rademaker
management assistant

Anita Ham

Stefanie Schuddebeurs

Sam Schrevel

Stephan van Berkel

Karijn Nijhoff

Milou Andriessen

Juul Gooren

Hila Mohamad

Gerben Helleman

Tina van Wouw

Onderzoekers lectoraat Jeugdhulp in Transformatie

Lees hier meer over ons team: [onderzoekers lectoraat Jeugdhulp in Transformatie](#)

Rob Gilsing
lector

Cynthia Delfos-Rademaker
management assistant

Anne Steenbakkers

Barbera Voskuil

Cora Bartelink

Marije van de Hulst

Marion van de Sande

Mirjam Heemskerk-van de Sprong

Mustafa Talib

Suzanne Rutz

Tamara Bos

Wouter Reith

Zeliha Erdal

Erica Joosse

Rosanne Bunk

Onderzoekers lectoraat Public Governance

Lees hier meer over ons team: [onderzoekers lectoraat Public Governance](#)

Henno Theisens
lector

Christine Bleijenberg

Rachel Barrett
senior management assistant

Natasja van Esveld

Ayşe Terzi

Bruno Koopmans

Hasse van der Veen

Marion Herben

Rosa Jehee

Student-assistenten

Amber Pancham

Brian Lammens

Luca Middelkoop

Leanne Tjong

Maartje Stiphout

Rintje Wijngaarden

Jikke Eikelboom
LAP

Karima El Jaohari
LAP

Jesse Mulder
Sara Goudsblom
Lione van Leeuwen
Tamara Hoek
Demi Sewambar
Denise Doulis
Hisjaam Bhikie
Stijn Hogeveen
Cristina Mitrea
Alexander Rietveld
Yassin Toriki

Bijlage 1

Jaarupdate 2023

Lectoraat Jeugdhulp in Transformatie

Lector Rob Gilsing

Het lectoraat richt zich op praktijkgericht onderzoek, het onderhouden van professionele en academische netwerken, het verwerven van subsidies en het bijdragen aan het onderwijs van de faculteit Sociaal Werk en Educatie. Dit onderzoek draagt bij aan de centrale uitgangspunten van de transformatie van de jeugdhulp, met als doel een effectievere uitvoering ervan. In nauwe samenwerking met het Kennisnetwerk Jeugd Haaglanden, waarin drie gemeenten en vier aanbieders van jeugdhulp actief deelnemen, worden deze doelen nagestreefd.

Het Kennisnetwerk Jeugd Haaglanden heeft als missie 'leren innoveren' en verbindt De Haagse Hogeschool, jeugdhulpaanbieders en gemeenten in Haaglanden. Het versterken van dit 'leren innoveren' draagt bij aan het continue proces van verbetering van de kwaliteit van de jeugdhulp. De praktijkgerichte onderzoeken van het kennisnetwerk hebben tot doel dit 'leren' te versterken, zowel bij aankomende als reeds werkzame professionals, als bij beleidsmakers en bestuurders, om zo bij te dragen aan een betere ondersteuning van kinderen en gezinnen in een kwetsbare positie.

Het uitgangspunt van het Kennisnetwerk Jeugd Haaglanden is om jeugdhulpprofessionals optimaal in positie te brengen om kwetsbare jeugdigen en ouders passend te ondersteunen. Dit is in lijn met het vijfde transformatiedoel van de Jeugdwet: meer ruimte voor professionals om de juiste hulp te bieden, onder andere door vermindering van regeldruk. Daarnaast worden ook de overige transformatiedoelen van de Jeugdwet meegenomen, zoals preventie, normalisatie, het bieden van hulp op maat en integrale hulp aan gezinnen.

Het kennisnetwerk kent vier onderzoekslijnen. Deze onderzoekslijnen hangen onder de paraplu zoals hierboven geformuleerd: de toerusting van de jeugdhulpprofessional inclusief de noodzakelijke randvoorwaarden daarvoor. Vanuit dat perspectief kijken we naar de vier onderzoekslijnen, die onderling samenhangen en deels overlappen:

3. Alliantie cliënt-professional. Wat hebben professionals nodig om deze alliantie goed en passend vorm te geven? Hoe komen zij met cliënten tot gezamenlijke besluitvorming? Hoe hebben cliënten een volwaardige stem in deze alliantie?
- II. Vakmanschap. Op welke wijze kunnen we het vakmanschap van de professional versterken? Bijvoorbeeld op het gebied van diversiteitssensitief werken?

- III. Interprofessionele samenwerking. Wat vraagt interprofessionele samenwerking van de professional? Wat zijn de beste randvoorwaarden voor interprofessionele samenwerking?
- IV. Normaliseren en preventie. Hoe kunnen professionals worden toegerust om te reflecteren op het vraagstuk bij welke opvoed- en opgroeivragen jeugdhulp passend is? Wat hebben zij nodig om daarover het gesprek met inwoners met opvoed- en opgroeivragen aan te gaan? Hoe kunnen zij daarbij optimaal de kracht van preventie benutten? Wat betekenen dominante opvattingen in het maatschappelijke en bestuurlijke debat voor het handelen van professionals?

In de loop van 2023 zijn de onderzoekslijnen van het kennisnetwerk teruggebracht naar twee lijnen. Beide zijn direct gerelateerd aan de toerusting van de jeugdhulpprofessional voor een optimale ondersteuning van jeugdigen en ouders in een kwetsbare positie, evenals aan de randvoorwaarden die deze toerusting optimaliseren. Deze onderzoekslijnen zijn:

- I. Integraal werken met en voor gezinnen. Deze lijn richt zich op het bevorderen van gezinsgericht werken door jeugdprofessionals, met een brede kijk op opgroei- en opvoedvragen. Hierbij wordt nadruk gelegd op het opbouwen en onderhouden van samenwerkingsrelaties tussen jeugdprofessionals en gezinnen, alsook tussen professionals van verschillende disciplines en organisaties.
- II. Vakmanschap. Deze lijn beoogt het vakmanschap van jeugdprofessionals te versterken, zodat zij effectieve hulp kunnen verlenen aan gezinnen. Hierbij wordt aandacht besteed aan diversiteitssensitief werken, normalisatie en het optimaliseren van professionele ruimte vanuit beleid en organisatie.

Uitgebreidere informatie over het lectoraat, het kennisnetwerk en de lopende onderzoeken staat op de website van het kennisnetwerk.

Onderzoeken afgerond in 2023

1. *Gezinsconsulenten als verbinders tussen gezin, wijk en (voor)school*

Gezinsconsulenten zijn effectief in het bereiken en ondersteunen van ouders, vooral degenen die anders moeilijk bereikbaar zouden zijn. Dit blijkt uit onderzoek naar de rol van gezinsconsulenten op zes scholen in de regio, dat als doel had verbindingen tussen ouders, scholen en de wijk te versterken. De inzet van gezinsconsulenten varieert van het bevorderen van taalontwikkeling tot het bieden van opvoedingsondersteuning en hulp bij financiële zaken. Hoewel de rol evolueert en aanpassingen vergt, tonen de bevindingen aan dat gezinsconsulenten een waardevolle en preventieve bijdrage leveren aan de ontwikkeling van kinderen. Het onderzoek, uitgevoerd in samenwerking met diverse lokale partijen, benadrukt de noodzaak van voortdurende verbeteringen en de potentie om gezinsconsulenten breder in te zetten, zoals bij de overgang van voorschool naar basisschool.

2. *Goede start ouder en kind*

In samenwerking met Buurtcentrum De Mussen zijn de behoeften van ouders van jonge gezinnen (vanaf de zwangerschap tot het jongste kind 4 jaar is) aan ondersteuning, hulp en activiteiten in kaart gebracht. De verkregen inzichten leiden tot een meer passend aanbod in de wijk. Daarnaast was het een nevendoeel om het huidige professionele aanbod in de wijk te inventariseren.

Ouders en professionals benadrukken de behoefte aan contact en uitwisseling tussen moeders, laagdrempelige opvoedingsondersteuning, meertalige hulp en praktische ondersteuning zoals oppas en opvang. Buurtcentrum De Mussen werkt actief aan het realiseren van een passend aanbod dat aansluit op de behoeften van gezinnen met jonge kinderen in de Schilderswijk.

3. *Professionals-ervaringsonderzoek (PEO)*

Dit onderzoek, onderdeel van het professionals-ervaringsonderzoek (PEO), draagt bij aan het begrip van de uitdagingen en strategieën van jeugdhulpverleners in het omgaan met maatschappelijke druk. Een belangrijk doel van de transformatie van de jeugdhulp is het bieden van meer ruimte voor professionals, zodat zij kinderen en ouders de juiste hulp kunnen geven. Dit monitoren we met een halfjaarlijks PEO. Eind 2022/ begin 2023 vond de meting plaats waarbij onderzocht is welke maatschappelijke verwachtingen jeugdhulpprofessionals beleven in de regio Haaglanden en hoe zij hiermee omgaan.

Jeugdhulpverleners ervaren een verscheidenheid aan maatschappelijke verwachtingen, zoals de veronderstelling dat ze een 'toverstaf' hebben om problemen direct op te lossen. Deze verwachtingen beïnvloeden niet alleen het dagelijks werk, maar ook de persoonlijke en professionele identiteit van jeugdhulpverleners. Professionals gebruiken hun professionele ruimte om op creatieve wijze aan deze verwachtingen te voldoen of om alternatieve benaderingen te vinden en toe te passen.

Reflectie tussen professionals over deze verwachtingen en hoe ermee om te gaan wordt aanbevolen. Ook wordt het blijven benutten van professionele ruimte geadviseerd, waarbij ondersteuning van leidinggevenden, managers en beleidsmedewerkers onmisbaar is.

4. *De rol van de kinderopvang in de Haagse Kansrijke Start*

De kinderopvang speelt tijdens de eerste duizend dagen van een kind een belangrijke rol. Kinderopvang stimuleert de ontwikkeling van kinderen door een veilige omgeving te bieden met stimulerende activiteiten. Het biedt ook laagdrempelige ondersteuning aan ouders, inclusief advies over opvoeding en communicatie over de ontwikkeling van hun kind. Aanbevelingen omvatten het bevorderen van samenwerking tussen kinderopvang en jeugdgezondheidszorg en het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor pedagogisch medewerkers.

5. *Leernetwerk normaliseren: tweede klein-maar-fijn-project*

Dit leernetwerk heeft dertien voorbeelden geïdentificeerd die illustreren hoe normaliseren in de praktijk wordt gebracht en hoe deze initiatieven aansluiten bij de visie van het leernetwerk. De voorbeelden dienen als inspiratiebron voor beleidsmakers, praktijkprofessionals en onderzoekers om normaliseren verder te integreren in hun werk. Succesfactoren en verbeterpunten worden geanalyseerd.

6. *Beelden over jeugdhulp in Haaglanden*

Dit onderzoek onderzoekt de tevredenheid van gezinnen over jeugdhulp in de regio Haaglanden. Het betrof interviews met 48 deelnemers, uitgevoerd door studenten Pedagogiek van De Haagse Hogeschool. Respondenten erkennen de rol van jeugdhulp in het ondersteunen van gezinnen voor een veilige opgroeisituatie van kinderen. Positieve aspecten worden genoemd, maar negatieve media-aandacht en wachtlijsten beïnvloeden het beeld van anderen. Aanbevelingen omvatten het benadrukken van positieve aspecten van jeugdhulp en beter gebruikmaken van beschikbare hulpbronnen.

7. *Meerwaarde integratie jeugdhulp en v-ggz voor gezinnen*

Verschillende pilots in de regio Haaglanden hebben de integratie van expertise uit de geestelijke gezondheidszorg voor volwassenen (v-ggz) in jeugdhulptrajecten getest. Het onderzoek naar acht casussen onthult zes patronen die de meerwaarde van deze aanpak illustreren, zoals casusregie en gezamenlijke afweging van de gezinssituatie. Verbeterpunten omvatten het versterken van samenwerking met externe partijen en het verminderen van wachtlijsten. Het onderzoek leverde aanbevelingen op voor zorgverzekeraars, gemeenten in de regio Haaglanden, jeugdhulp- en ggz-organisaties en jeugdhulp- en ggz-professionals.

8. *Kwalitatief cliëntervaringsonderzoek Leidschendam-Voorburg 2020-2021*

Tussen 2020 en 2021 is in opdracht van de gemeente Leidschendam-Voorburg de tevredenheid van gezinnen over jeugdhulp onderzocht. Ouders en jongeren zijn geïnterviewd over hun ervaringen met toegang tot jeugdhulp, aansluiting op hun hulpvraag en samenwerking tussen hulpverleners. Aanbevelingen omvatten meer betrokkenheid bij besluitvorming, betere afstemming tussen onderwijs en jeugdhulp, tijdige beschikbaarheid van passende hulp en meer aandacht voor nazorg na het afronden van hulptrajecten.

9. Professionals die zelf ervaring hebben met huiselijk geweld of kindermishandeling

Dit onderzoek suggereert dat professionals met ervaring in huiselijk geweld of kindermishandeling hun ervaringen kunnen inzetten bij het werken met vergelijkbare cliënten. Voorwaarden zijn onder meer dat het in het belang van de cliënten is, professionals hun eigen ervaringen goed hebben verwerkt en er visie en kaders zijn binnen de organisaties waar ze werken om ervaringskennis op een veilige en reflectieve manier in te zetten.

10. Follow up! Competentiebeleving na residentiële jeugdhulp bij Jeugdformaat

Samen met tweedejaarsstudenten Social Work van De Haagse Hogeschool is onderzocht hoe het gaat met jongeren die de residentiële jeugdhulp van Jeugdformaat hebben verlaten en hoe zij de begeleiding tijdens hun verblijf hebben ervaren. Over het algemeen doen deze jongeren het goed, maar ze ervaren uitdagingen op het gebied van psychische gezondheid, familierelaties en financiën. Ze zien mogelijkheden in het bieden van maatwerk tijdens hun verblijf.

Onderzoeken waaraan in 2023 is gewerkt

Tabel 1 biedt een overzicht van de onderzoeken waaraan in 2023 is gewerkt. Hierbij zijn de onderzoeken ingedeeld naar de vier onderzoekslijnen die begin 2023 in het kennisnetwerk zijn vastgesteld.

Onderzoek	Beschrijving	
Interprofessionele samenwerking		
1 Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming	Met participatief actieonderzoek volgen we het verloop van de proeftuin in de regio Haaglanden, dat er is in het kader van het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. Aan het onderzoek werken de volgende organisaties mee: Veilig Thuis Haaglanden, Raad voor de Kinderbescherming, Jeugdbescherming west, William Schrikker Groep, CJG Den Haag, Delft Support, SKT Westland, Perspectief, Impegno. Gestart augustus 2023, afronding in 2025	<i>Verwey-Jonker Instituut</i>
2 Volwassen-ggz in de jeugdhulp	Inzicht in de meerwaarde van verschillende pilots rond het betrekken van volwassen-ggz bij jeugdhulp. Gestart zomer 2021, publicatie 'Pilots integratie jeugdhulp en ggz voor volwassenen' in juli 2023	<i>Verwey-Jonker Instituut</i>
3 Integrale samenwerking rondom prenatale huisbezoeken	Actie-onderzoek rond integrale samenwerking tussen het medische en sociale domein rondom de prenatale huisbezoeken voor stapsgewijze optimalisering. Plus inzicht op werkzame strategieën, bevorderende en belemmerende factoren, en het perspectief van professionals en kwetsbare gezinnen op deze prenatale huisbezoeken. Gestart eind 2021, afronding eind 2023, publicatie 2024	<i>Gemeente Delft, Reinier de Graaf, JGZ ZHW, verloskundigen Delvi, kraamzorg de Eilanden</i>
4 Rondom het kind	Inzicht in effectieve samenwerkingsprocessen in het jeugdveld, specifiek gericht op situaties waarin onderwijs en jeugdhulp betrokken zijn bij de hulp. Analyse van de opbrengsten op school-, gemeentelijk en regionaal niveau. Gestart in 2020, afronding 2023, publicatie 2024	<i>Gemeenten en basisscholen in Den Haag en Delft</i>
5 Pro Grotius	Actie-onderzoek naar de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp het praktijkonderwijs rond hulpvragen die zowel thuis als op school spelen. Gestart november 2021, afronding 2023	<i>Hanneke van Noort</i>

Alliantie cliënt-professional

<p>6 Diversiteitssensitieve jeugdhulp</p>	<p>Kennis en inzichten verzamelen om 'diversiteitssensitief werken' in de jeugdhulp Haaglanden te verbeteren, aansluitend op de behoeften van jeugdigen en gezinnen met een niet westerse migratieachtergrond en de context waarin zij leven. Pilot leernetwerken gestart in september 2020, loopt door tot zomer 2021. Daarna ontwikkeling tools, gepubliceerd in mei 2022. Subsidie ontvangen in 2023 voor extra tool geboortezorg.</p>	<p>Hanneke van Noort</p>
<p>7 Cliëntervaringsonderzoeken</p>	<p>Het doel van de cliëntervaringsonderzoeken is om verdiepende informatie te verzamelen van ouders en jeugdigen als input voor verbetering van beleid of praktijk. De onderzoeken worden uitgevoerd in verschillende gemeenten in de regio Haaglanden. Er werken tweedejaarsstudenten aan mee. Voor hen is het kennismaking met a) empirisch onderzoek: uitwerking vraagstelling, dataverzameling, dataverwerking en analyse, en b) cliëntervaringen in de jeugdhulp. Onderzoeken worden periodiek herhaald, publicaties 'Beeldvorming jeugdhulp Haaglanden 2022', 'Cliëntervaringsonderzoek DelftSupport 2021' en 'Kwalitatief cliëntervaringsonderzoek Leidschendam – Voorburg 2020 – 2021' in 2023</p>	
<p>8 Zeg je JA tegen MDMA?! Voorlichting over MDMA-therapie aan jongeren met PTSS en hun ouders</p>	<p>Dit onderzoek richt zich op het verbeteren van voorlichting over MDMA-therapie voor jongeren met posttraumatische stressstoornis (PTSS) en hun ouders. Het doel is een instrument te ontwikkelen dat therapeuten helpt om constructieve gesprekken te voeren met jongeren en hun ouders over MDMA-therapie. Start met een bijzondere ZonMw-subsidie september 2023, afronding zomer 2024</p>	

Vakmanschap

<p>9 Platform Jeugdhulpprofessionals Haaglanden (PJH)</p>	<p>Het doel is de ervaringen van jeugdhulpprofessionals in Haaglanden rond 'Ruimte voor de professional' in beeld te brengen en uitwisseling te stimuleren. Dit doen we met een panel van professionals plus een periodiek professionalservaringsonderzoek.</p> <p>Gestart in 2021, publicatie 'De jeugdhulp-verlener met de toverstaf' in 2023, loopt door tot in 2024</p>	
<p>10 Startende professionals</p>	<p>Doel van dit onderzoek is een concrete bijdrage leveren aan het behoud van jeugdhulpprofessionals binnen de jeugdhulpsector. Daarnaast willen we zicht krijgen op de vraag of de vooropleiding de startende professionals voldoende toerust om hun werk adequaat uit te voeren.</p> <p>Gestart in januari 2022, loopt door tot 2027</p>	
Preventie en normaliseren		
<p>11 Leernetwerk normaliseren</p>	<p>Doel van het leernetwerk is een gezamenlijke visie en lexicon te ontwikkelen rond normaliseren. In een klein-maar-fijn-project worden best practices rond normaliseren geïnventariseerd en beschreven.</p> <p>Gestart september 2020, loopt door tot augustus 2024</p>	<p><i>RKJ SAMEN</i></p>
<p>12 Gezinsconsulenten als verbinders tussen gezin, wijk en (voor)school</p>	<p>In het onderzoek is bekeken hoe gezinsconsulenten bijdragen aan de verbinding van ouders, kinderen, school en wijk, om zo gezamenlijk de ontwikkeling van kinderen te stimuleren en gelijke kansen te creëren.</p> <p>Start september 2022, publicatie 'Samen bruggen bouwen' in oktober 2023</p>	
<p>13 Rol van de kinderopvang in de Haagse Kansrijke Start</p>	<p>Hoe ouders optimaal van informatie voorzien kunnen worden en ondersteund kunnen worden door het kinderdagverblijf.</p> <p>Start 2022, publicatie 'De rol van de kinderopvang in de Haagse Kansrijke Start' in oktober 2023</p>	
<p>14 Buurthuis 'Ons Pandje': Maatschappelijk welzijn voor jongeren</p>	<p>Het doel van dit onderzoek is om te bepalen in hoeverre het aanbod van buurthuis 'Ons Pandje', georganiseerd door Stichting MEION, bijdraagt aan het vergroten van de competentiebeleving van jongeren.</p> <p>Start november 2023, afronding juni 2024</p>	

Bijlage 2

Jaarupdate 2023

Lectoraat Public Governance

Lector Henno Theisens

Associate Lector

Christine Bleijenberg

Het lectoraat Public Governance richt zich op het stedelijk bestuur. In de afgelopen decennia kregen steden, onder andere vanwege decentralisering, veel nieuwe taken en verantwoordelijkheden. Bijvoorbeeld op het gebied van onderwijs, jeugdhulp, wonen of veiligheid. Deze taken kunnen gemeentebesturen alleen uitvoeren in samenwerking met stedelijke partners. De noodzaak tot samenwerking wordt breed gezien. Er wordt veel samengewerkt in complexe netwerken waarin overheden, (semi)publieke organisaties, bedrijven, belangengroepen en burgers allemaal een rol spelen. Naast samenwerking in netwerken zoeken steden ook naar manieren om inwoners actiever te laten participeren in democratische besluitvorming. Met name burgerberaden zijn populair als een middel om inwoners te betrekken.

Samenwerking en participatie zijn belangrijk, maar er zijn ook uitdagingen en vragen. Het lectoraat richt zich op twee van die vragen. Ten eerste hoe organiseren we participatieprocessen op zo'n manier dat deze processen inclusief zijn en resulteren in duidelijke uitkomsten die gedragen worden door de participanten. Ten tweede, hoe vergroten we de effectiviteit van lokale overheden bij het omgaan met de uitkomsten van participatieprocessen. Het blijkt moeilijk te zijn voor gemeenten om uitkomsten van een participatieproces te implementeren. Bijvoorbeeld omdat deze op gespannen voet staan met de wensen van de (democratisch verkozen) gemeenteraad. Projecten

- Het vergroten van de maatschappelijke en politieke betrokkenheid;
- Aansluiting van representatieve op participatieve democratie en samenwerking en onderling vertrouwen van gemeente en bewoners, professionals en overige betrokkenen;
- Samen leren.

De samenwerking biedt de mogelijkheid om doorlopend, aan de hand van concrete onderzoeksresultaten, te leren van de ervaringen in Den Haag met burgerparticipatie. Het programma wordt gezamenlijk gefinancierd.

Lopende projecten

4. Onderzoekagenda burgerparticipatie gemeente Den Haag,

- *Christine Bleijenberg, Henno Theisens, diverse onderzoekers en studentonderzoekers*

In deze **onderzoekagenda** maakte het lectoraat Public Governance afspraken met de gemeente Den Haag voor een meerjarig onderzoeksprogramma. Deze driejarige samenwerkingsovereenkomst die eind november 2022 is ondertekend, is voor Nederland een unieke vorm van langdurig commitment tussen een gemeente en een hogeschool.

De onderzoekagenda is in overleg vormgegeven en wordt in nauwe samenwerking uitgevoerd. Centraal staan drie leervragen van de gemeentelijke leeragenda:

5. Sturen met ruimte,

- *Henno Theisens*

In de zoektocht naar oplossingen voor lastige problemen zijn de ogen steeds vaker gericht op de regio. Of het nu gaat om het tekort aan leraren, de veranderende vraag op de arbeidsmarkt of het bestrijden van ongelijke kansen. De gedachte is dat de rijksoverheid deze problemen niet goed kan oplossen. De aanpak is dan vaak voor iedereen hetzelfde, terwijl een probleem er in de Randstad heel anders uitziet dan in de Veenkoloniën. Onderwijsbesturen kunnen deze problemen vaak niet oplossen. Die zijn daarvoor te klein, hebben het geld niet, of gaan er niet over. Daarom zijn er hoge verwachtingen van 'regionale sturingsnetwerken'. Dat zijn netwerken van organisaties die met elkaar samenwerken om oplossingen te zoeken die verder reiken dan hun eigen invloed. Onderwijsinstellingen participeren volop in die netwerken. Regionale sturingsnetwerken roepen ook veel vragen op. Te beginnen bij de vraag: wat is 'de regio' eigenlijk? Zit de crux in het schaalniveau, ergens tussen landelijk en lokaal? Of gaat het vooral om de nabijheid

in een specifiek, geografisch gebied? Hoe functioneren regionale sturingsnetwerken in de praktijk eigenlijk? En de hamvraag: kunnen die netwerken die lastige problemen wel oplossen? Met het onderzoek '**Sturen met ruimte**' zoeken we antwoorden op die vragen. Het onderzoek bestaat uit drie projecten die we achter elkaar uitvoeren. Het onderzoek start in april 2021 en duurt vier jaar. In het onderzoek werken we samen met TIAS School for Business and Society van de Universiteit Tilburg.

6. Speelvriendelijke Steden,

- *Christine Bleijenberg, Bruno Koopmans en Nella Rebero*

Er zijn steeds meer kinderen in Nederland met bewegingsarmoede, overgewicht en geringe motorische vaardigheden. Om gezonde en fitte volwassenen te worden, is het van belang kinderen te stimuleren meer te bewegen. Eén manier om dit te bereiken is het beter faciliteren van buitenspelen.

De Haagse Hogeschool voert in samenwerking met de Hogeschool van Amsterdam een tweejarig SIA RAAK Publieksonderzoek uit naar buitenspelen in Delft, Den Haag en Amsterdam.

Het lectoraat Public Governance neemt een deelonderzoek voor haar rekening naar de visie en werkwijze van de betrokken gemeenten over buitenspelen. De inzichten uit het **deelonderzoek** zijn input voor het ontwikkelen van handelingsperspectieven voor ambtenaren om steden speelvriendelijker te maken.

7. Ph.D traject: The interaction between the police and non-state security providers in the poor urban areas of Luanda,

- *Antonio Frank*

Hoe is de interactie tussen de politie en niet-statelijke actoren die betrokken zijn bij de veiligheidsvoorziening in de stad Luanda. In welke omstandigheden vullen zij de politie aan, concurreren ze of vervangen ze haar?

5. Evaluatieonderzoek burgerberaad Energietransitie Leiden,

- *Christine Bleijenberg, Juliet van Viersen en Jikke Eikelboom*

In 2023 organiseerde de gemeente Leiden burgerberaden over het versnellen van de energietransitie in de stad. Ons lectoraat onderzocht de opzet en uitvoering ervan en de ervaringen van de deelnemers.

6. Pilot lokale burgerberaden VNG/BZK,

- *Christine Bleijenberg*

In 2023 en 2024 voeren VNG en het ministerie van BZK een pilot uit waarin acht gemeenten worden ondersteund bij de opzet en uitvoering van een burgerberaad. Christine is als wetenschappelijk expert betrokken bij de pilot.

Afgeronde projecten

7. Staat van de Haagse Economie 2022,

- *Ayse Terzi en Henno Theisens*

In nauwe samenwerking met de afdeling Economie van de gemeente Den Haag heeft het lectoraat gewerkt aan de publicatie van de monitor '**Staat van de Haagse economie**'.

Deze publicatie geeft aan de hand van indicatoren inzicht in de Haagse economie. De monitor laat zien hoe de economie en de vier pijlers van economisch beleid (een attractieve stad om te wonen, te werken en te bezoeken; een economie met een veerkrachtige structuur; een excellent ondernemingsklimaat; voldoende ruimte voor bedrijvigheid) er voor staan. In 2023 is besloten deze samenwerking te verlengen waarbij ook het lectoraat Grootstedelijke Ontwikkelingen en Risbo (Erasmus Universiteit) zijn aangehaakt.

8. Boundary Spanners in Actie,

- *Henno Theisens en Marion Herben*

De samenwerking tussen professionals uit verschillende domeinen verloopt vaak moeizaam. Dit komt deels doordat deze professionals dezelfde vraagstukken soms anders 'framen'. Is het bijvoorbeeld een fysiek of sociaal project? Het komt ook omdat deze domeinen een eigen logica kennen qua financiering, timing en organisatiecultuur. Professionals, zoals project- of programmamanagers, die erin slagen om professionals uit de verschillende domeinen te verbinden bij het werken aan domeinoverstijgende grootstedelijke vraagstukken, noemen we wel 'boundary spanners'. In dit project is onderzocht wat de kenmerken zijn van de werkpraktijken waarin deze '**boundary spanners**' de grenzen tussen domeinen weten te overbruggen.

9. Onderzoek lage opkomst bij lokale verkiezingen,

- *Christine Bleijenberg, Hasse van der Veen en Bernell Herder*

Meer mensen naar de stembus zorgt niet voor meer vertrouwen in de politiek. Structurele aandacht voor hun problemen wel. De opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen is nog nooit lager geweest dan

in 2022. Vooral in sommige wijken in de grote steden was de opkomst laag.

Samen met het lectoraat Public Governance deed EMMA voor de gemeenten Rotterdam en Den Haag onderzoek naar niet-stemmers in beide steden. Het resultaat: met een hogere opkomst los je het échte probleem niet op, niet-stemmers zijn geen afgehaakte burgers en het lage vertrouwen in de gemeentepolitiek heeft aanwijsbare redenen.

Zie hier de rapporten van het onderzoek in [Den Haag \(Mooipraters maar ze luisteren niet\)](#) en [Rotterdam \(Opkomst en vertegenwoordiging van Rotterdammers\)](#).

10. Onderzoek naar Own Your stembureau,

- *Christine Bleijenberg en Juliet van Viersen*

Bij de lokale verkiezingen van 2022 ontwikkelde de gemeente Den Haag een interventie om meer jongeren te betrekken bij de gemeentepolitiek. In de stad werden drie stembureaus ingericht en gerund door jongeren. Lectoraat Public Governance deed onderzoek naar de opzet en uitvoering van de interventie en naar de effectiviteit. Hier is het [onderzoeksrapport](#).

11. Evaluatie burgerberaden Energietransitie Statenkwartier en Laak,

- *Christine Bleijenberg en Juliet van Viersen*

In 2022 organiseerde de gemeente Den Haag burgerberaden over de energietransitie in twee wijken: Statenkwartier en Laak. Ons lectoraat onderzocht de opzet en uitvoering ervan en de ervaringen van de deelnemers. Hier is het [onderzoeksrapport](#).

In ontwikkeling

12. SIA RAAK aanvraag Duurzame Burgerberaden: ontwerpprincipes voor participatieprofessionals,

Christine Bleijenberg, Marianne van Bochove en Juliet van Viersen

Het lectoraat Public Governance heeft in samenwerking met twee lectoraten van de Hogeschool van Amsterdam, Management van grootstedelijke vraagstukken en Psychologie van een Duurzame stad, een aanvraag voorbereid voor een tweejarig onderzoek naar burgerberaden in gemeenten en provincies. Als onderdeel van de vraagarticulatie en op verzoek van de praktijkpartners is een leernetwerk opgezet. De onderzoeksaanvraag werd eind december gehonoreerd. Het project ging begin

2023 van start. Er wordt samengewerkt met veertien praktijkpartners en drie kennispartners.

Zie voor meer informatie de [projectpagina](#).

13. Onderzoek stadsdeelpanels gemeente Amsterdam,

- *Christine Bleijenberg*

De gemeente Amsterdam heeft een nieuw participatie-instrument ontwikkeld: stadsdeelpanels. De gemeente vroeg de Hogeschool van Amsterdam en lectoraat Public Governance om evaluatieonderzoek uit te voeren. De eerste panels zijn in het najaar van 2023 georganiseerd.

14. Onderzoeksagenda gemeente Zoetermeer

Kenniscentrum GUTs van De Haagse Hogeschool en de gemeente Zoetermeer willen de samenwerking de komende jaren verder intensiveren en structureren, met meer samenhang en focus op de inhoud. We willen dit vormgeven met de gezamenlijke onderzoeksagenda waarin de hoofdlijnen van de samenwerking zijn benoemd. Met deze onderzoeksagenda beogen we:

- In cocreatie concreet toepasbare kennis ontwikkelen voor vraagstukken over sociale innovatie in het sociaal domein in de stad en de wijken in Zoetermeer;
- duurzame samenwerking tussen onderzoekers van kenniscentrum GUT's, studenten van De Haagse Hogeschool en praktijkprofessionals van de gemeente.

Bijlage 3

Jaarupdate 2023

Lectoraat Civic Technology

Lector Jos van Leeuwen

Het lectoraat Civic Technology ontwikkelt kennis over het ontwerpen en inzetten van interactieve technologie die een bijdrage kan leveren aan de samenleving op gebieden als democratie, burgerparticipatie, smart city ontwikkeling en community-building. Het doel is om kennis te ontwikkelen over technologische innovatie waarmee mensen in hun rol van burger gesterkt worden. We doen dat door vanuit een theoretische grondslag prototypes van interactieve communicatiemiddelen te creëren en daarmee te experimenteren onder reële condities met burgers in hun wijk. Speciale aandacht in het onderzoek van deze groep gaat naar de online facilitering van deliberatieve democratie.

Projecten in 2023

In het lectoraat werken de onderzoekers in teamverband aan grotere projecten. We kiezen daarvoor omdat we door samenwerking meer resultaat kunnen boeken en hogere kwaliteit kunnen behalen. Zie <https://civicttechnology.nl> voor actuele informatie over het lectoraat.

Platform Publieke Dialogen

Het platform Publieke Dialogen is een meerjarig project van het lectoraat waarin we een participatieplatform ontwikkelen dat in de praktijk van burgerparticipatie en burgerinitiatieven wordt ingezet. Ons doel is tweeledig: we willen met de kennis die we ontwikkelen tijdens de realisatie van het platform een directe impact hebben op de praktijk van burgerparticipatie – dit doen we door het platform als product beschikbaar te maken voor de samenleving; en we willen onze kennis vergroten in de domeinen deliberatieve democratie, user experience design, en de toepassing van kunstmatige intelligentie – dit doen we aan de hand van technologische innovaties met het platform en experimenten daarmee.

Het platform Publieke Dialogen biedt een omgeving waarin mensen – inwoners en wijkprofessionals – met elkaar in dialoog kunnen gaan, onafhankelijk van tijd en plaats. Met Publieke Dialogen hebben ze een goed online gesprek, met videobellen en chat, tools voor co-creatie, brainstormen, argumenteren, clusteren, prioriteren, of samen een visie schrijven.

Publieke Dialogen biedt een integraal platform waarin mensen op verschillende manieren kunnen deelnemen aan een dialoog die wordt ondersteund met gereedschappen voor co-creatie. Het platform kan tijdens fysieke en online of hybride bijeenkomsten worden gebruikt (synchroon) en in de tussenliggende perioden (asynchroon). Voor synchrone communicatie biedt het video- en audiobellen en voor asynchrone communicatie is er chat en video- en audioberichten. Co-creatie wordt ondersteund met middelen voor bijvoorbeeld brainstormen, het verzamelen van argumenten voor en tegen, het prioriteren van belangen, het clusteren van ideeën. Besluitvorming wordt ondersteund met bijvoorbeeld het uitbrengen van een stem (een peiling of dot-voting) en het gezamenlijk schrijven van een document.

Het proces van de dialoog (die enkele weken in beslag kan nemen), kan door een moderator worden ingericht in fasen, waarbinnen de verschillende gereedschappen kunnen worden ingezet. Deelnemers hebben steeds overzicht over het gehele proces, maar tegelijk ook de mogelijkheid om te focussen op wat hen interesseert. Alles wat een deelnemer bijdraagt wordt real-time gedeeld met andere deelnemers die online zijn.

Na de evaluatie van het in 2022 ontwikkelde prototype, is in 2023 het platform herontwikkeld tot een product dat klaar is voor inzet in de praktijk. Er is een nieuw concept en gedetailleerd ontwerp gemaakt waarmee gebruikers een goed overzicht houden over het gehele proces en tegelijk kunnen bijdragen middels alle gereedschappen die het platform biedt. Moderators kunnen het proces vooraf inrichten en gedurende de dialoog aanpassen.

De onderliggende techniek voor de back-end biedt de flexibiliteit die het platform nu en in de toekomst nodig heeft. Dit betekent dat het systeem bijzonder goed kan omgaan met wijzigingen en aanvullingen in de verschillende gereedschappen die het biedt. Hiervoor is de back-end ontwikkeld in verschillende lagen, voor het afhandelen van data, voor de autorisatie, en voor het bieden van services voor de front-end. De flexibiliteit van het systeem maakt het mogelijk om onderzoek te doen met variaties van gereedschappen, steeds met andere functionaliteit, om te analyseren wat de impact is van dergelijke tools op de kwaliteit van een dialoog.

De nieuwe front-end van het platform is in 2023 getoetst en uitontwikkeld tot een volwaardig product. De toetsing vond plaats onder meer met de inzet van de studio van New Designers, die wordt gerund door laatste-jaars CMD studenten. De ontwikkeling is gedaan met een team van designers en software-ontwikkelaars in het lectoraat. Gedurende de ontwikkeling zijn steeds usability tests uitgevoerd, in samenwerking met UXD-studenten.

Het team van designers en ontwikkelaars heeft aan deze ontwikkeling gewerkt in een SCRUM team, zodat optimaal samengewerkt kon worden aan planning, kwaliteitsbewaking en kennisuitwisseling. Dit heeft geleid tot een robuust product dat gereed is voor participatieprojecten in de gemeentelijke praktijk. We werkten in 2023 samen met de gemeente Den Haag en onderzoeksbureau EMMA om tot een optimaal en in detail geëvalueerd ontwerp voor het platform te komen.

Het ontwikkelteam van het platform bestond in 2023 uit: Arnold Jan Quanjer, Siavash Kazemzadeh, Mitchell Gebril, Pascal van den Bosch, Jan Bats, Nazanin Karimi, Kees Sommer, onze gast-onderzoeker uit Turkije Cigdem Altin Gumussoy, en Jos van Leeuwen.

Publieke Dialogen is beschikbaar op <https://publiekediialogen.nl>

Online deliberatie ondersteunen met kunstmatige intelligentie

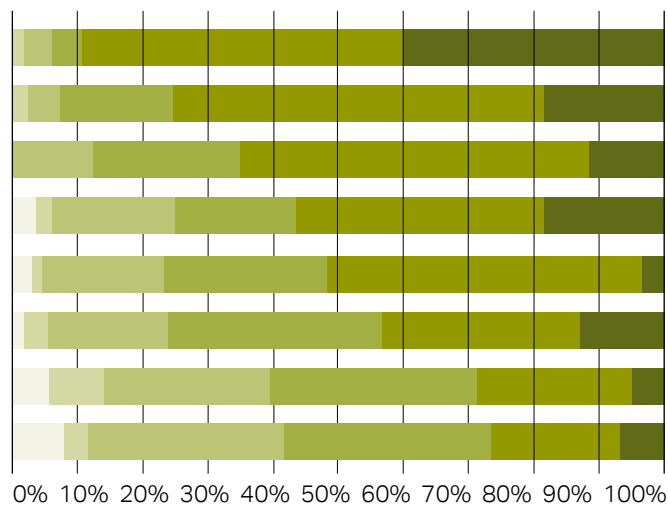
In dit project zetten we het Publieke Dialogen platform in, in gemeentelijke projecten van burgerparticipatie. Daarbij bestuderen we de effectiviteit van het platform om de dialogen te ondersteunen, maar onderzoeken we vooral ook wat de kansen en behoeften zijn om online dialogen en de deelnemers daaraan te ondersteunen met gereedschappen die gebruik maken van de mogelijkheden van kunstmatige intelligentie.

We kijken hierbij naar zowel de kansen als de behoeften, dus naar waar we denken dat er mogelijkheden zijn met de huidige technologie van grote taalmodellen en generatieve AI om informatie aan te leveren aan de deelnemers, en naar de (latente) behoeften bij de deelnemers, in het bijzonder de moderatoren, aan informatie die verstrekt kan worden door de inzet van deze technologie.

In dit project werken we daarvoor samen met het onderzoeksbureau EMMA, met de gemeente Den Haag, en met onderzoekers van de onderzoeksgroep Interactive Intelligence van de faculteit EWI, TU Delft. Dit project is gestart in oktober 2023 en wordt gefinancierd met een KIEM subsidie van Regieorgaan SIA.

Hoe tevreden ben je met de volgende onderdelen?

- De bereikbaarheid van de bijeenkomsten
- De inzichten die de fysieke bijeenkomsten boden
- De informatie vooraf aan het beraad
- De aandacht die het burgerberaad heeft gekregen in de media
- De inhoudelijke informatie over de zorgvraagstukken
- De bijdragen van de experts
- Het online platform
- De communicatie richting niet-deelnemers

Weet ik niet
  Erg ontevreden
  Ontevreden
  Neutraal
  Tevreden
  Erg tevreden

Iedereen in de gemeenteraad!

In 2023 is door dr. Jan Bats het tweejarige postdoc onderzoek Iedereen in de gemeenteraad! afgerond. Om burgers te betrekken bij beleidsbeslissingen gebruiken veel gemeenten inmiddels online participatieplatformen. Een belangrijke ontwikkeling hierin zijn online deliberatieplatformen waarbij burgers en overheden gezamenlijk kunnen spreken en samenwerken aan vraagstukken in bijvoorbeeld een wijk. Dit postdoc onderzoek richtte zich op de bestuurlijke en juridische inbedding van deze vorm van burgerparticipatie in gemeentelijke besluitvorming. Het poogde antwoord te geven op de vraag hoe een online deliberatieproces zodanig kan worden ingericht en ingezet dat burgers een actieve en structurele rol krijgen in besluitvorming op gemeentelijk niveau.

In 2022 zijn 15 expertinterviews uitgevoerd met onder meer de raad voor het openbaar bestuur, locale-democratie.nl en een projectontwikkelaar. Daarnaast zijn 7 ambtenaren van de gemeente Den Haag geïnterviewd gehouden. In 2023 is, in samenwerking met de organisatoren van het Denk mee Zorg Zeeland Burgerberaad, geobserveerd en onderzocht hoe dit burgerberaad zich online manifesteert.

Aan het project is bijgedragen door een stagiair van de opleiding Bestuurskunde/Overheidskunde en zijn opdrachten uitgezet en begeleid bij CMD, Bestuurskunde/Overheidskunde en Law. De studenten UX Design studenten van CMD werd de opdracht gegeven om een ruimte met technologie in te richten specifiek voor ondersteuning van een groep deelnemers in een burgerberaad.

Uit het onderzoek bleek dat de deelnemers over het algemeen tevreden waren over de organisatie van het burgerberaad, maar minder tevreden over het toegepaste platform. Deelnemers gaven aan dat ze interactiviteit misten in het platform, dat ze tussen de fysieke bijeenkomst door mogelijkheden hadden willen benutten voor online communicatie in het beraad. Opvallend was dat niet-deelnemende burgers, die waren uitgeloot voor deelname, aangaven hierin erg teleurgesteld te zijn en ook graag alsnog een mogelijkheid hadden gezien om input te kunnen geven aan het beraad.

Over het postdoc project is gerapporteerd in:

Bats, J. (2024) Iedereen in de gemeenteraad, De Haagse Hogeschool.

Over het burgerberaad 'Denk mee Zorg Zeeland' is gerapporteerd in:

Bats, J. (2023) Evaluatieonderzoek Burgerberaad Zorg Zeeland 2023, De Haagse Hogeschool.

Kennisagenda Data & Burgerschap

De kennisagenda Data & Burgerschap geeft invulling aan de meerjarige gezamenlijke onderwijs- en onderzoeksagenda van de faculteit IT & Design en de stichting SOD. Met ingang van september 2023 wordt deze agenda uitgevoerd middels de inzet van Klaas Jan Mollema, die is aangesteld vanuit de cofinanciering door de stichting en de faculteit. In het laatste kwartaal van 2023 heeft Klaas Jan gewerkt aan het ontwerpen en organiseren van een minor *Innovative Data Visualisation*, die hogeschoolbreed wordt aangeboden vanuit de opleidingen HBO-ICT en ADS-AI, in samenwerking met het lectoraat Civic Technology.

De kennisagenda is beschreven in:

van Leeuwen, J.P. (2023) Kennisagenda Data & Burgerschap, De Haagse Hogeschool.

Designing accessible data visualisations using cross-modal metaphors

In de eerste helft van 2023 heeft Kees Sommer een voorstel geschreven en ingediend voor een pre-promotieonderzoek binnen De Haagse Hogeschool. Dit voorstel is gehonoreerd en Kees werkte in de tweede helft van het jaar zijn voorstel uit tot een volledige aanvraag voor een lerarenbeurs voor promotieonderzoek op het onderwerp datavisualisatie.

Datavisualisaties zijn essentieel om gegevens te interpreteren, maar conventionele visualisaties van data vereisen vaak training om deze correct te kunnen interpreteren. Dit resulteert in verminderde en ongelijke toegankelijkheid voor mensen die deze training of de benodigde kennis ontberen. Dit project pakt deze toegankelijkheidskloof aan door te onderzoeken hoe cross-modale congruente ontwerpen datavisualisatie-metaforen mogelijk maken die intuïtief betekenis overbrengen. Hoe kunnen we bij het visualiseren van data beter gebruik maken van concepten en noties die mensen intuïtief begrijpen, bijvoorbeeld 'groter betekent meer, kleiner betekent minder'? De beoogde resultaten van het promotieonderzoek omvatten nieuwe vormen van datavisualisatie en gevalideerde ontwerpvaardigheden.

Het pre-promotievoorstel is beschreven in:

Sommer, K. (2023) Designing accessible data visualisations using cross-modal metaphors, De Haagse Hogeschool.

GROUNDLED – GROUND Expertise by Data

In 2023 is een Sprong subsidie toegekend aan een consortium geleid door lector Geert Roovers van Saxion Hogeschool, dat gericht is op een beter gebruik van data over bodem en ondergrond, onder meer in projecten waarbij burgerparticipatie aan de orde is.

GROUNDLED richt zich op het gericht verzamelen, analyseren en visualiseren van combinaties van véél en verschillende (nieuwe) data uit diverse (nieuwe) bronnen voor urgente uitdagingen in deze leefomgeving. Ons werkveld is die aardse schil van ca 5 meter boven, tot ca 5 meter onder het maaiveld, waar 90% van het (menselijk) leven zich afspeelt (IPLO, 2022). De kern is het ontwikkelen van technologieën, sleutelmethodes en werkwijzen voor het slim verzamelen, combineren en verrijken van grote hoeveelheden boven- en ondergrondse data in de leefomgeving. We stellen ons de vraag welke informatie nodig is om antwoorden

te formuleren, en welke sensortechnologie en data-analysemethoden ontwikkeld moeten worden om die informatie te genereren; veilig en rechtdoende aan de privacy van de burger.

In 2023 is het consortium gestart met het uitwerken van de gezamenlijke kenniskoers en het voorbereiden van onderzoeksinitiatieven die in 2023 gaan leiden tot het aanvragen van subsidies. Het lectoraat Civic Technology is penvoerder van een initiatief gericht op analyse en visualisatie van data over bodem en ondergrond, en participeert in een initiatief gericht op ondergronddata voor ruimtelijke ordening, geleid door Saxion.

Het Sprong traject is beschreven in:

Roovers, G. (2023) Trajectvoorstel SPRONG ronde 2, Onderzoeksgroep GROUND Expertise by Data - GROUNDED, Saxion Hogeschool en De Haagse Hogeschool

Vertrouwen tussen burger en overheid

Vertrouwen tussen burger en overheid is wellicht de belangrijkste voorwaarde voor succesvolle burgerparticipatie. Vertrouwen is echter ook nog altijd een redelijk ongrijpbaar begrip. Definities door verschillende wetenschappers lopen nog behoorlijk uiteen. Bovendien kunnen we vraagtekens plaatsen bij de validiteit van veel toegepaste methoden om inzicht te krijgen in het vertrouwen tussen burger en overheid, of het zelfs te meten. Veelal wordt middels enquêtes eenvoudigweg gevraagd naar dat

vertrouwen en, vooral wanneer er maatschappelijke ontwikkelingen of bestuurlijke incidenten zijn die aanleiding geven om te twifelen, kán het antwoord op zo'n vraag toch niet positief zijn. In dit project deed Mariëlle van Dijk onderzoek naar de complexiteit en verschillende perspectieven op en factoren van het begrip vertrouwen, in voorbereiding op een in 2024 uit te voeren onderzoek naar hoe vertrouwen in kaart gebracht kan worden op een manier die recht doet aan die complexiteit.

Quantum Inspire

Begin 2021 is door NWO een NWA-ORC subsidie toegekend voor het project *Quantum Inspire – the Dutch Quantum Computer in the Cloud*, dat door een consortium onder penvoerderschap van TU Delft wordt uitgevoerd. Het project is gestart per 1 juni 2021 en heeft als doel om Quantum Computing technologie uit te ontwikkelen tot een vorm waarin het via de cloud toegankelijk is voor een breed publiek. Het lectoraat heeft een rol in het gebruikersonderzoek, specifiek voor de doelgroep van HBO-bachelor studenten, en draagt bij aan het ontwerpen van de gebruikersinterface voor de Quantum Inspire computer. Het project heeft een looptijd van 5 jaar.

In 2023 zijn de eerder ingezette experimentele onderwijsactiviteiten voortgezet, die erop gericht zijn te onderzoeken hoe Quantum softwareontwikkeling onderwezen kan worden aan HBO-ICT studenten.

Bijlage 4
Jaarupdate 2023
Lectoraat Grootstedelijke
Ontwikkelingen
Lector Katja Rusinovic

Het praktijkgericht onderzoek dat vanuit het lectoraat Grootstedelijke Ontwikkelingen wordt gedaan, is gericht op een drietal hoofdthema's:

- Samenleven in een (super)diverse stad
- Verminderen van de kansenongelijkheid
- Verbinden van sociale en fysieke opgaven in de stad

Zoals ook uit de verdere beschrijving van de verschillende projecten blijkt, wordt hierbij actief de verbinding en samenwerking met het onderwijs gezocht. Daarbij is in het afgelopen jaar ingezet op meerjarige vormen van samenwerking met de gemeente Den Haag, onder andere op het thema migratie en lokaal beleid.

Afgeronde projecten

1 HEA-project Challenges kansengelijkheid en de fysieke ruimte

Startdatum: 1 juni 2022

Einddatum: 31 mei 2023

In Den Haag worden er binnenstedelijk de komende jaren veel woningen bijgebouwd. Dit biedt de kans om te onderzoeken hoe de fysieke opgave kan bijdragen aan het bestrijden van o.a. kansenongelijkheid. Door samen met onderzoekers, studenten, gemeente en professionals goed na te denken over maatschappelijke vraagstukken op het snijvlak van het fysieke en sociale domein, kan worden bijgedragen aan het verkleinen van de kansenongelijkheid in de stad. In challenges met studenten van verschillende kennisinstellingen, bundelen we kennis en kunde om deze maatschappelijke vraagstukken te verkennen.

Het HEA-project Challenges Kansengelijkheid bouwt voort op het bestaande netwerk van de City Deal Kennis Maken Den Haag en gesprekken met verschillende professionals die (specifieke) vraagstukken hadden uit de stad.

In het afgelopen jaar zijn drie doelstellingen succesvol behaald. Dat waren:

- Netwerkvorming en samenwerking stimuleren door het Kennis Maken Den Haag netwerk verder te bestending en uit te breiden.
- Werken aan interdisciplinair en innovatief onderwijsaanbod – met de challenge

estafetteonderzoek rondom afvalproblematiek in Laak, hebben we laten zien dat er zowel animo als behoefte is voor continuïteit en een duurzame onderzoek tussen verschillende opleidingen/ kennisinstellingen.

- Werken aan kenniscirculatie – bij de voorbereidingsfase van elke challenge, werd dit voortijdig gecommuniceerd via de website Kennis Maken Den Haag en de nieuwsbrieven.

Overzicht van challenges die zijn georganiseerd:

Challenge 1:

Placemaking de Meppel

Opdracht challenge: Hoe wordt onderwijsgebouw De Meppel een plek van en voor de buurt? De Meppel wil meer zijn dan een schoolgebouw, maar hoe kom je daar? De wens voor De Meppel is dat het een organisch onderdeel van de buurt is. De buurt is daarbij niet alleen de fysieke omgeving maar ook de mensen die er wonen en werken.

Datum: 4 november 2022

Opdrachtgevers: ROC Mondriaan (Angelique Konincks, Maarten Bonarius) en Onderzoek Placemaking (lectoraat GSO/ gemeente Den Haag)

Challenge 2:**estafette-onderzoek afvalproblematiek Laak**

Opdracht challenge: In Laak Centraal ondervindt men veel last van afval op straat. De afvalproblematiek in Laak wordt gezien als een 'wicked problem' en vraagt om onderzoek vanuit verschillende disciplines. In september zijn tweedeaars Social Work studenten van De Haagse Hogeschool gestart met hun onderzoek naar de afvalproblematiek. Zij hebben zich gefocust op aspecten van communicatie, nudging en sociale cohesie in de wijk in relatie tot de problematiek.

Datum: maandag 23 januari 2023

Opdrachtgevers: Stadsdeelkantoor Laak (Randy Blom, Caroline Keijzer, Lawrence Eghosa)
 Betrokkenen: Ellen Kamer (docent Social Work), Katja Lubina (docent Urban Studies), Jaap Kloos (Facility Management), Cecile Laros (honours programme FM)

Challenge 3:**Student housing in The Hague**

Opdracht challenge: Stel, je bent (internationale) student die in Den Haag studeert, maar je kunt geen woonruimte vinden. Hoe vind je een kamer of woonruimte? Jaarlijks komen veel studenten in Den Haag met huisvestingsproblemen in aanraking en het is een bekend probleem. Wat zijn creatieve oplossingen tegen de krappe studentenhuisvesting in Den Haag?

Datum: donderdag 9 februari 2023

Opdrachtgevers: Taskforce Studentenhuisvesting Den Haag (John Kroes) en gemeente Den Haag (Matthijs van Muijen en Sarah Rach)

Eindrapportage: Challenges Kansengelijkheid 2022-2023

2 Literatuurstudie COVID19-Beleidsmaatregelen

Startdatum: 1 mei 2023

Einddatum: 1 november 2023

In opdracht van het Maatschappelijk Impact Team (MIT) heeft het lectoraat samen met het Risbo een verkennende (internationale) literatuurstudie uitgevoerd naar de impact van de COVID19-beleidsmaatregelen.

De hoofdvraag van het onderzoek luidde:

- Wat is er bekend vanuit de wetenschappelijke literatuur over de maatschappelijke effecten van (pakketten) maatregelen die zijn toegepast door overheden om de verspreiding van COVID-19 tegen te gaan?

De literatuurstudie laat zien dat er internationaal veel onderzoek gedaan is naar de maatschappelijke impact van de COVID-19-maatregelen. Omwille van de praktische uitvoerbaarheid, hebben we een selectie gemaakt van Engelstalige wetenschappelijke artikelen die we nader hebben geanalyseerd. We hebben ons hierbij gericht op resultaten die relevant zijn voor de Nederlandse context; de bestudeerde studies gaan over overheidsmaatregelen die in crisistijd getroffen zijn in vergelijkbare democratieën.

De resultaten van de literatuurverkenning tonen aan dat de genomen maatregelen op iedereen effect hadden maar dat sommige groepen hier meer van merkten. De factoren die daarbij een belangrijke rol lijken te spelen zijn aanpassingsvermogen, persoonlijke kenmerken en de inrichting van de maatschappij.

Eindrapportage: 'Navigeren door COVID-19: een verkennend literatuuronderzoek naar de maatschappelijke impact van COVID-19-maatregelen'

3 NPO-project Diversiteitssensitief werken: naar een inclusieve werk- en leeromgeving

Startdatum: 1 januari 2022

Einddatum: 31 december 2023

Het belang van diversiteitssensitief werken wordt breed onderkend, maar krijgt op de onderwijs- en werkvloer vaak nog onvoldoende vorm. (Toekomstige) professionals in het sociale domein moeten over basiscompetenties beschikken waarmee ze zich kunnen instellen op de leefsituatie, migratieachtergrond en culturele kenmerken van cliënten. Tegelijkertijd is niet alleen de cliëntenpopulatie in toenemende mate divers, maar is er ook onder (toekomstige) professionals sprake van diversiteit en vinden er processen van in- en exclusie plaats. De Haagse Hogeschool is zelf onderdeel van deze superdiversiteit en heeft dit thema hoog op de agenda staan, mede tot uitdrukking komend in de Taskforce Diversiteit & Inclusie.

Uit verkennende (focusgroep)gesprekken met studenten en alumni van o.a. de opleiding Verpleegkunde blijkt dat studenten met een islamitische achtergrond te maken krijgen met vraagstukken rond het combineren van hun religieuze en werkidentiteit, bijvoorbeeld als het gaat om het wassen van mannen, maar ook wanneer cliënten hen aanspreken op hun uiterlijk in plaats van op hun kunde. Deze studenten gaven aan dat zij het in de opleiding belangrijk vinden om ervaringen uit te wisselen wat betreft diversiteit, bijvoorbeeld over wat ze meemaken op hun stageplek. Ook zijn ze op zoek naar goede voorbeelden en rolmodellen, bijvoorbeeld een 'moslima die in een hoorcollege kan vertellen hoe ze ermee omgegaan is en wat ze doet in haar werk' (student Verpleegkunde HHS). De studenten waarderen het als hier aandacht aan besteed wordt, maar dit gebeurt volgens hen nog onvoldoende en niet structureel. Uit onderzoek is bekend dat wanneer studenten zichzelf niet voldoende herkennen in de lesstof of de docenten, de kans op uitval groter is.

In het voorgestelde project worden de behoeften op het gebied van diversiteitssensitief werken verder onderzocht en worden de inzichten vertaald naar de hogeschool-brede minor 'Diversiteitssensitief werken'. De meerwaarde van het project als geheel en de te ontwikkelen minor, ten opzichte van bestaande vakken en minoren, is driedig:

- Brede definitie van diversiteit: Diversiteit wordt benaderd als integraal onderdeel van het werk; het gaat niet alleen om diversiteit onder de cliëntenpopulatie, maar ook om diversiteit op team- en organisatieniveau. En het gaat om verschillende dimensies van diversiteit: gender, cultuur, leeftijd, LHBTI+ en arbeidsvermogen.
- Domein-overstijgende blik: Professionals in verschillende sectoren – en studenten vanuit verschillende opleidingen – kunnen leren van elkaars ervaringen en van inspirerende voorbeelden op team- en organisatieniveau.
- Inbedding op organisatieniveau: In samenwerking met de Taskforce Diversiteit & Inclusie zullen de bevindingen en ervaringen die voortkomen uit het project gebruikt worden om diversiteitssensitief werken verder in te bedden in de organisatiestructuur en -cultuur van De Haagse Hogeschool. Diversiteit is iets waar alle medewerkers en studenten van de hogeschool mee te maken krijgen en mee om moeten leren gaan.

Zie onderstaande links voor de eindproducten:

- Rapport Diversiteit en inclusie op de werkvloer: onderzoek naar ervaringen van studenten en alumni op de Haagse Hogeschool. Zie ook: <https://www.emma.nl/artikelen/een-diverse-werkomgeving-is-nog-lang-niet-overal-inclusief-en-gelijkwaardig>
- Minor Racisme en discriminatie op de werkvloer en in de samenleving <https://www.kiesopmaat.nl/modules/hhs/BRV/143085/>

4 HEA-project Kansengelijkheid anders bekeken in het Schipperskwartier

Startdatum: 1 juni 2022

Einddatum: 31 december 2023

Dit project is gericht op samenwerking, netwerkvorming en kenniscirculatie en het ontwikkelen van een interdisciplinair en innovatief onderwijsaanbod voor studenten in het hoger onderwijs. Het onderzoek draagt bij aan zowel de wijk, bewoners, als aan vernieuwend en aanvullend onderwijsaanbod. Gericht op het verbinden van informele en formele netwerken om bij te dragen aan het verminderen van kansengelijkheid in het Schipperskwartier.

De doelstelling van dit onderzoek is driedig:

Kennis:

1. Inzicht krijgen in de betekenis en voorwaarden van zowel informele netwerken van vrouwen in Schipperskwartier als de betekenis en doelen van formele netwerken.
2. Inzicht krijgen in de manieren waarop informele netwerken behulpzaam kunnen zijn voor vrouwen en hoe formele netwerken hier op een goede manier op kunnen aansluiten.

Leren:

1. Door aan te sluiten bij de beleving en behoeften van vrouwen leren we gezamenlijk wat voorwaarden zijn voor een veilige en vertrouwde plek om samen te komen.
2. Daarnaast leren we ook hoe we de community kunnen verstevigen door ruimte te maken voor de beleving, behoeften en talenten van bewoners in co-creatie met professionals, beleidsmakers en onderwijs.

- Het onderwijs van diverse opleidingen (focus op de opleiding social work) is verbonden om wederzijds te leren van de inzichten uit de praktijk, waardoor het onderwijs en de toekomstige professionals wordt verbeterd.

Veranderen:

Deze kennis leidt tot nieuwe handelingsperspectieven voor zowel vrouwen, professionals, beleid als onderwijs als het gaat om het creëren van andere manieren en ruimte voor begrijpen en aanpakken van de verbinding van informele en formele netwerken. Om (op langere termijn) bij te dragen aan verminderen van kansenongelijkheid.

Eindproducten:

De uitkomsten van het onderzoek vormden de basis van een challengedag die op 7 september in buurtcentrum Vliethage werd georganiseerd in samenwerking met de minor Sociale Innovaties in stad en wijk. Hieraan namen ongeveer 30 studenten van verschillende opleidingen deel. Doel van de challengedag was de bewonersbetrokkenheid in het Schipperskwartier te vergroten. De studenten zijn met de uitkomsten van de challengedag verder aan de slag gegaan, als onderdeel van de minor. Daarnaast is een eindrapport van het onderzoek verschenen.

5 Onderzoek Kinderen van EU-arbeidsmigranten

Startdatum: september 2022

Einddatum: november 2023

Ten tijde van de toetreding van o.a. Polen (2004), Bulgarije en Roemenië (beide 2007), kwam de arbeidsmigratie uit de Midden- en Oost-Europese in Nederland op gang. Op hetzelfde moment ontstonden er zorgen over de positie van deze migranten. Ruim vijftien jaar later bestaan veel van deze zorgen nog steeds, maar zien we ook andere vraagstukken opkomen. Een deel van de EU-arbeidsmigranten (hierna EUAM) heeft ervoor gekozen om zich in Nederland te vestigen met hun gezin. Over sommige van hun kinderen bestaan eveneens zorgen. Zo zouden zij niet goed in beeld zijn, mogelijk niet goed kunnen aarden in de Nederlandse samenleving en vaak zonder toezicht alleen (thuis) zijn omdat de ouders veel werken. Doel van dit project is om de problemen goed in beeld te krijgen.

Hoofdvraag van het onderzoek is:

- Wat is de positie van kinderen van in Nederland verblijvende Europese arbeidsmigranten met laag- of ongeschoold werk ten aanzien van de thuissituatie, onderwijspositie, de gezondheid en criminaliteit?

Het onderzoek is opgebouwd uit drie delen. Het eerste deel betreft een literatuurverkenning. Het tweede deel is een kwantitatieve data-analyse van bestaande registers. Het derde deel bestaat uit kwalitatief onderzoek onder sleutelpersonen en de doelgroep.

Eindrapportages:

- Literatuuronderzoek Positie kinderen van EU-arbeidsmigranten
- Eindrapport **Kwetsbaarheid en Veerkracht: Een verkennend onderzoek naar de positie van kinderen van EU-arbeidsmigranten in zeven gemeenten**

6 Onderzoek Oekraïense ontheemden in Den Haag

Startdatum: november 2022

Einddatum: mei 2023

Op 22 september 2022 zijn er in Nederland 78.420 geregistreerde Oekraïense vluchtelingen bij gemeenten (in BRP), waarvan een kleine 3.000 op worden gevangen in Den Haag. Ongeveer 1.200 worden opgevangen in de gemeentelijke opvang, de andere vluchtelingen verblijven in verschillende vormen van particuliere opvang.

De Oekraïense vluchtelingen hebben een status die afwijkt van die van asielzoekers en vluchtelingen. Zij verblijven in Nederland op grond van de EU-richtlijn Tijdelijke Bescherming. Aan de ontheemdenstatus op basis van de Tijdelijke Bescherming zijn rechten verbonden met betrekking tot huisvesting, medische zorg en onderwijs (ACVZ, signalering 2022). Oekraïense vluchtelingen mogen dan ook, als zij geregistreerd staan, in loondienst werken en minderjarige kinderen volgen onderwijs in Nederlandse taal. Hierdoor zijn zij, veel sneller dan andere asielmigranten, in staat te integreren in de Nederlandse samenleving.

Het is echter belangrijk om nu al onder ogen te zien dat tijdelijke bescherming mogelijk niet zo tijdelijk zal zijn als het lijkt (ACVZ 2022). De tijdelijke bescherming duurt in beginsel één jaar, maar kan door de Raad van Ministers van de EU tot uiterlijk 4 maart 2025 verlengd worden. Deze onzekerheid over de duur van het verblijf, brengt veel onduidelijkheid met zich mee. Zowel voor de overheid als voor de vluchtelingen zelf. Niet alleen over de duur, maar ook over de status die ze daarna hebben in Nederland. Hebben Oekraïense vluchtelingen na het beëindigen van de tijdelijke bescherming automatisch recht op een verblijfsstatus? Mogen ze nog werken in Nederland na de beëindiging van de tijdelijke bescherming? Hierover is op dit moment nog geen duidelijkheid. Deze dubbele onzekerheid maakt dat het lastig is om regie te nemen over het eigen leven. In hoeverre en op welke wijze(n) slagen zij hierin?

Probleemstelling

De centrale vraag van dit onderzoek is:

- Op welke wijze(n) slagen Oekraïense vluchtelingen er in hun weg te vinden in de Haagse samenleving en wat zijn hun toekomstplannen en verwachtingen?

In het beantwoorden van bovenstaande vraag zal het belang van (inbedding in) formele en informele netwerken van de Oekraïense vluchtelingen worden onderzocht. Daarbij kijken we in het bijzonder naar de sociale leefsituatie, de arbeidsmarktpositie en het toekomstperspectief van Oekraïense vluchtelingen.

Het doel van het onderzoek is om zicht te krijgen op de woon, werk en leefsituatie van Oekraïense vluchtelingen in de Haagse samenleving. De uitkomsten van het onderzoek bieden input voor beleid gericht op een (langetermijn) visie voor deze groep vluchtelingen als ook lessen voor de opvang en integratie van asielmigranten.

Eindproducten (selectie):

- **Ontvlucht en ontheemd: Oekraïense vluchtelingen in Den Haag** (HHs, mei 2023)
- **Kwetsbaar maar kansrijk: Oekraïense ontheemden op de arbeidsmarkt** (TSS, juni 2023)
- **Particuliere opvang Oekraïners: noodzakelijk en waardevol alternatief** (TSS, november 2023)
- **Hoge participatie Oekraïense vluchtelingen maar vaak onder niveau** (ESB, februari 2024)

7 TrELMA: Tourism-related Entrepreneurial Lifestyle Migration in the Algarve

Startdatum: januari 2022

Einddatum: juni 2023

This exploratory research project aims to investigate the relatively recent phenomenon of entrepreneurial lifestyle migration, in the geographical context of rural spaces (specifically, of the Algarve), and from the perspective of its contribution to the tourism sector. The overall objective underpinning the research is to explore to what extent, and in which ways, tourism-related entrepreneurial lifestyle migration has the potential to contribute to the sustainable development of both tourism and rural areas. In sum, the broad goals of this pioneering project are twofold: firstly, to go beyond the dominant understanding of lifestyle migration as a form of consumption-based migration and to explore the extent to which (and how, and why) lifestyle migrants in the Algarve are taking up entrepreneurial activities that contribute to the production of tourism in rural spaces; and secondly, to better understand links between local entrepreneurship and the sustainable development of both tourism and rural areas of the Algarve, by investigating the potential for and the impacts of tourism-related entrepreneurial lifestyle migration in socio-economic and environmental terms.

The exploratory research plan comprises:

1. Identifying tourism-related entrepreneurial activity in rural areas of the Algarve.
2. Conducting an online questionnaire survey aimed at profiling the entrepreneurs and their businesses.
3. In-depth interviews with migrants and other key stakeholders to explore motivations, impacts, challenges and successes.

The envisaged outcomes of the project are threefold:

1. For the migrants themselves, the project will provide the basis for support in terms of developing networking activities as well as deepening their understanding of the challenges faced and the support measures available to overcome these challenges.
2. The findings might also support the emerging policy agenda of rural areas.

3. A framework for future, comparative research, including in other rural areas in Portugal and beyond national borders.

Artikel:

- **Dilemma's of small accommodation businesses in the Algarve: Surviving COVID-19's tourism standstill (februari 2024)**

Lopende projecten

1 RAAK-Publiek Speelvriendelijke steden: handelingsperspectieven voor gemeenteambtenaren

Startdatum: juli 2022

Einddatum: juli 2024

Spelen is een belangrijk mensenrecht, zoals vastgelegd in de UN Convention on the Rights of the Child. Hierin staat aangegeven dat ieder kind het recht heeft op vrije tijd, spel en deelname aan culturele en artistieke activiteiten. Buitenspelen vormt daar een belangrijk onderdeel van. Over de plekken waar en hoe kinderen in de publieke ruimte spelen, is echter weinig bekend. Met dit onderzoek wordt onderzocht hoe basisschoolkinderen (8-12 jaar) de publieke ruimte gebruiken als speelplek. Met behulp van kwalitatief onderzoek wordt onderzocht welke factoren de speelduur en het speelplezier in de publieke ruimte beïnvloeden. En hoe je dit binnen gemeenten kan organiseren. Daarmee draagt het bij aan de kennisontwikkeling rondom speelvriendelijke steden.

Het lectoraat Gezonde Leefstijl in een Stimulerende Omgeving is penvoerder van dit project. De lectoraten GSO en PG zijn betrokken bij de uitvoering van het onderzoeksproject.

2 HEA-project Positieve rolmodellen Duindorp

Startdatum: 1 maart 2023

Einddatum: 1 augustus 2024

De jongeren in Duindorp zitten voor hun gevoel vast in een vicieuze cirkel. Enerzijds ervaren zij de consequenties van het negatieve imago van de wijk, en het gevoel dat zij zich hier niet van los kunnen maken. Hierdoor hebben zij het gevoel dat er in Duindorp sneller repressief wordt opgetreden door politie en handhaving. Anderzijds ervaren zij geen beloning voor positief gedrag. Hierdoor ontstaat een

gevoel van oneerlijkheid dat een verlamdend effect heeft op de jongeren: zij achten zichzelf niet in staat de situatie te veranderen, en hebben niet het vertrouwen dat ambtenaren of bestuurders naar hen zullen luisteren om gezamenlijk de situatie te verbeteren. Professionals geven aan dat jongeren in deze situatie kwetsbaar zijn voor negatieve rolmodellen. Deze negatieve rolmodellen verdienen geld door drugshandel of gedragen zich agressief als ze aangesproken worden door buurtbewoners, politie of handhaving. Dat motiveert de jongeren niet om ander gedrag te vertonen, en zo blijft problematisch gedrag zich herhalen.

Professionals geven aan positieve rolmodellen een belangrijke oplossingsrichting zijn om hier verandering in te brengen. Echter ervaren deze professionals handelingsverlegenheid als het gaat om het daadwerkelijk aan de slag gaan met (brede) talentontwikkeling. Zo is het bijvoorbeeld onduidelijk welke positieve talenten en interesses status hebben bij de jongeren zelf. Daarnaast vergt het door laten groeien van jongeren tot positieve rolmodellen voor leeftijdsgenoten extra ontwikkeling van hun sociale vaardigheden en leiderschapskwaliteiten (Boendermaker & Ince, 2008; Noorda & Van Dijk, 2015). Ook hier geven professionals aan het moeilijk te vinden om jongeren te motiveren uit hun modus operandi te komen en een positief voorbeeld te worden voor de wijk.

Het doel van dit project is om bij te dragen aan een rijker toekomstperspectief voor jongeren in Duindorp, door in samenwerking met verschillende frontline professionals jongeren te ontwikkelen tot positieve rolmodellen met unieke talenten in de wijk.

Artikelen:

- **Dilemma's op de werkvloer: De ene keer vader, de andere keer agent** (Movisie, september 2023)
- **Ethiek in jongerenwerk: kiezen voor professionals of jongeren?** (TSS, december 2023)

3 Platform Stad en Wijk

Startdatum: 1 maart 2023

Einddatum: 1 maart 2026

In 2017 is door vijf lectoraten van vijf verschillende hogescholen het Platform Stad en Wijk opgericht. Het Platform is een samenwerkingsverband van lectoraten dat

door middel van praktijkgericht onderzoek inzichten en oplossingen aandraagt voor maatschappelijke vraagstukken in stad en wijk. Intussen bestaat het Platform uit zeventien lectoraten van tien verschillende hogescholen die bijdragen aan en profiteren van de kracht van kennisuitwisseling met elkaar en met professionals in beleid, praktijk en hoger onderwijs. Daarnaast kijken zij - letterlijk en figuurlijk - over de eigen (stads)grenzen heen door middel van multidisciplinair en stedenvergelijkend onderzoek. Alle lectoraten die aangesloten zijn bij het Platform houden zich bezig met het thema 'leefbare (stads)wijken'. De centrale vraag is daarbij: hoe zorgen we er samen met de mensen om wie het gaat – beleidsmakers, (wijk)professionals, bewoners en studenten – voor dat de stadswijk leefbaar is en blijft?

De missie van het platform Stad en Wijk is het bevorderen van een gezonde, duurzame en veilige leefomgeving voor mensen in alle levensfasen. Om dit doel te bereiken zetten de betrokken lectoraten van het Platform Stad en Wijk zich in op kennisontwikkeling en kennisdeling.

Ook de komende drie jaar streeft Platform Stad en Wijk vanuit deze missie naar:

- Kennisontwikkeling aan de hand van gezamenlijk, multidisciplinair en steden-vergelijkend onderzoek.
- Kennisdeling met de deelnemende lectoraten, het onderwijs en de (beroeps)praktijk, en daarmee:
  - o Expertiseversterking en beroepsontwikkeling van (aankomende) professionals.
  - o Een herkenbare positie in het veld van onderzoek, advies, beleid, praktijk en onderwijs.

Het lectoraat GSO is penvoerder en voorzitter van het bestuur van Platform Stad en Wijk. Ook de coördinatie van het platform ligt bij het lectoraat. Vanuit het Platform worden o.a. gezamenlijke onderzoeksaanvragen geschreven, kennis gedeeld d.m.v. een nieuwsbrief en bijeenkomsten georganiseerd. Ook verschijnt jaarlijks een e-magazine.

4 CDKM Delft: Denken en doen in co-creatie: Delftse vraagstukken in het MBO, HBO en WO

Startdatum: 1 april 2023

Einddatum: 1 december 2026

Vanuit het lectoraat wordt al een aantal jaren geparticipeerd in het netwerk van de City Deal Kennis Maken Delft. Eind 2022 is door de TUD een aanvraag ingediend voor de nieuwe City Deal Kennis Maken regeling, gericht op Delft West. Deze aanvraag is gehonoreerd. In deze nieuwe

aanvraag staat de samenwerking tussen mbo, hbo en wo centraal, als ook de samenwerking tussen onderwijs en onderzoek. Daarbij is de ambitie om meer structurele ontmoeting te faciliteren in de vorm van een fysieke locatie waar alle stakeholders elkaar rondom maatschappelijk vraagstukken kunnen treffen. Vanuit de HHs is verder OKC, de opleiding bestuurskunde en TIS betrokken bij de CDKM Delft.

5 Onderzoeksagenda Agenda Migratie en Lokaal Beleid

Startdatum: 1 september 2023

Einddatum: 1 september 2026

Met de gemeente Den Haag en het RISBO is een meerjarige samenwerking afgesproken rondom het thema Migratie en Lokaal Beleid. De onderzoeksagenda is gericht op arbeidsmigranten, Oekraïense ontheemden en/of asielzoekers en statushouders.

Het voordeel van een meerjarige samenwerking is dat er (jaarlijks) een gezamenlijke onderzoeksagenda wordt opgesteld die aansluit op relevante beleids- en onderzoeksvragen, voortbouwt op eerdere inzichten, en dat op een laagdrempelige manier praktijkgerichte kennis gegenereerd en gedeeld kan worden. Om dit te bereiken, worden de volgende activiteiten ontwikkeld:

- Opstellen en uitvoeren van een gezamenlijke onderzoeksagenda
- Uitwisseling van kennis door het organiseren van bijeenkomsten
- Verbinding met onderwijs door inzet van studenten

De ambitie is om studenten structureel te betrekken bij de uitvoering van het onderzoek. Naast het kenniscentrum GUTs, kunnen ook de gemeente of andere partijen opdrachtgever zijn voor studenten(groepen). Studenten van verschillende opleidingen en kennisinstellingen worden in de gelegenheid gesteld om hun onderwijsopdrachten, stage en/of afstuderen te koppelen aan de gezamenlijke onderzoeksagenda. Ook zullen we in het uitvoeren van het onderzoek student-assistenten betrekken met een bi-culturele achtergrond die aansluit op de verschillende doelgroepen.

Vanuit De Haagse Hogeschool zijn er verschillende lopende minoren die inhoudelijk ook goed aansluiten. Het gaat hierbij in het bijzonder om de volgende minoren:

- Asielmigratie: recht, praktijk en realiteit (HBO-recht)
- Minor Sociale Innovaties in stad en wijk (bestuurskunde)
- De inclusieve stad: arbeidsmigranten (Sociaal werk en educatie)

In 2023 zijn studenten vanuit verschillende opleidingen, waaronder IPPL, bestuurskunde, IVK, op verschillende manieren betrokken geweest bij de uitvoering van het onderzoek.

Bibliografie

Boeken

Heemskerk-van der Sprong, M., (2023), *Dialogen in het onderwijs*. ISBN 9789023258865. Uitgeverij Koninklijke van Gorcum Bv.

Vries, de, P., Gilsing, R., (2023), *Ouders, onderwijs en jeugdzorg in verbinding. Integraal perspectief op kind en jongere*, Uitgeverij Coutinho, Bussum, ISBN 9789046908082.

Hoofdstukken in boek

Bochove, van, M., Farisi, el, B., Boom, de, J., Bussemaker, J., Rusinovic, K., (2023), "Coronavaccinatie in Nederland - Over uitvergroete tegenstellingen en lessen voor de toekomst". *Sociologie en de pandemie*. p. 210-222, ISBN: 9789403678856, [Sociologie_en_de_pandemie_compleet2022.pdf \(nscr.nl\)](#).

Heemskerk-van der Sprong, M., Gerdes, J., (2023), "Bij welke vraagstukken is samenwerking relevant?". *Ouders, onderwijs en jeugdzorg in verbinding*. H1, p. 20-29, Uitgeverij Coutinho, Bussum, ISBN 9789046908082.

Heemskerk-van der Sprong, (2023), "Gespecialiseerd onderwijs". *Ouders, onderwijs en jeugdzorg in verbinding*. H11, Uitgeverij Coutinho, Bussum, ISBN 9789046908082.

Cuskley, C., Sommer, K., (2023), "The evolution of linguistic iconicity and the cross-modal cognitive suite". To appear in Fisher, O., Akita, K., and Perniss, P. (eds.), *Oxford Handbook of Iconicity in Language*. Oxford University Press: Oxford, UK.

Hoof, van, J., Rusinovic, K., Tavy, Z., Hoven, van den, R., (2023), "The participation of older people in concepting and designing new housing facilities in The Netherlands". *The Age-friendly Lens*, p. 122-135, uitgever Routledge, UK, ISBN 9781032218052.

Bochove, van, M., Moors, H., Schijvenaars, T., (2023), "Polarisatie en de pandemie: hielp corona tegenstellingen creëren en uitvergroten?". *Politieke polarisatie in Nederland*, p. 146-157, Uitgeverij Het Wereldvenster, ISBN 9789076905532.

Tijdschriftartikelen

Rusinovic, K., Ham, A., (2023), "Kwetsbaar maar kansrijk: Oekraïense ontheemden op de arbeidsmarkt", <https://www.socialevraagstukken.nl/kwetsbaar-maar-kansrijk-oekraïense-ontheemden-op-de-arbeidsmarkt/>, Online tijdschrift www.socialevraagstukken.nl.

Kopenhagen, O., (2023), "Wat is normaal? Visies op normaliseren?", https://www.oomagazine.nl/110-2837_h1-Wat-is-normaal-h1, vakblad Ondersteuning in het Onderwijs Magazine www.oomagazine.nl, Interview met leernetwerktrekkers Gilsing, R., Bos, T., Normaliseren is verwerkt in de artikel.

Bochove, van, M., (2023), "Een onconventioneel boek over actieonderzoek en het belang van relaties", *Een onconventioneel boek over actieonderzoek en het belang van relaties | Amsterdam University Press Journals Online (aup-online.com)*, tijdschrift voor kwalitatief onderzoek.

Schrevel, S., Andriessen, M., Priester, L., Erbeveld, R., (15-12-2023), "Ethiek in jongerenwerk: kiezen voor professionals of jongeren?", *Ethiek in jongerenwerk: kiezen voor professionals of jongeren? – Sociale Vraagstukken*, tijdschrift Sociale Vraagstukken.

Rusinovic, K., Jonker, D., (10-11-2023), "Particuliere opvang Oekraïners: noodzakelijk en waardevol alternatief" *Particuliere opvang Oekraïners noodzakelijk én waardevol alternatief – Sociale Vraagstukken*, tijdschrift Sociale Vraagstukken.

Hulst, van der M., Bartelink, C., Steenbakkers, A., (01-03-2023), "Samen staan we sterk: Werken aan een betere aanpak van huiselijk geweld", sozio-2023-werken-aan-een-betere-aanpak-van-huiselijk-geweld (kennisnetwerkjeugdhaaglanden.nl), artikel in vakblad Sozio.

Bussel, van, M., Bartelink, C., Lagemaat, van de, M., (november 2023), "Van brandjes blussen naar structurele veiligheid", *In de praktijk - Zorg- en Veiligheidshuis - Vakmanschap* (augeomagazine.nl), artikel in vakblad Augeo magazine.

Sande, van de, M.C., Kocken, P. L., Diekstra, R.F., Reis, R., Gravesteijn, C., Fekkes, M., (24-11-2023), "What are the Most Essential Social-emotional Skills? Relationships between adolescents' social emotional skills and psychosocial health variables: an explorative cross-sectional study of a sample of students in preparatory vocational secondary education", <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/feduc.2023.1225103/full>, tijdschrift Frontiers Education.

Ham, A., (09-10-2023), "Who cares? Tinkering with values in geriatric care by first-generation immigrant newcomers and established caregivers in a German residential home", *Who cares? Tinkering with values in geriatric care by first-generation immigrant newcomers and established caregivers in a German residential home | Humanities and Social Sciences Communications (nature.com)*, tijdschrift Humanities and Social Science Communications.

Rapporten gericht op beroepspraktijk of maatschappij

Abaaziz, I., (2023), "Gemeentelijke aanpak prioritaire gebieden en wijkagenda's. Lessen uit de praktijk en aanbevelingen voor kwalitatieve monitoring".

Mieloo, C., Reith, W., Talib, M., Gilsing, R., (2023) "Kwalitatief cliëntveringsonderzoek Leidschendam – Voorburg 2021-2021; Ervaringen van ouders en jongeren met jeugdhulp".

Rusinovic, K., Ham, A., Gooren, J., Jonker, D., Rebero, N., (2023), "Ontvlucht en ontheemd: Oekraïense ontheemden in Den Haag", [Ontvlucht en ontheemd_Web definitief.pdf \(dehaagsehogeschool.nl\)](#), ISBN 9789083280127.

Reith, W., Talib, M., Gilsing, R., (2023), "Cliëntveringsonderzoek DelftSupport 2021; Kwalitatief onderzoek naar ervaringen met Jeugdhulp", *Ouders en jongeren tevreden over jeugdhulp DelftSupport (kennisnetwerkjeugdhaaglanden.nl)*.

Rutz, S., Bochove, van, M., (2023), "Samen bruggen bouwen. Gezinsconsulenten als verbinders tussen gezin, wijk en (voor)school", *Samen bruggen bouwen - Gezinsconsulenten als verbinders tussen gezin, wijk en (voor)school (kennisnetwerkjeugdhaaglanden.nl)*, ISBN 9789083280172.

Rutz, S., Erdal, Z., Gilsing, R., Voskuil, B., (2023), "De jeugdhulpverlener met de toverstaf. Wat de buitenwereld volgens jeugdhulpverleners van hen verwacht en hoe ze daarmee omgaan", *peo-2023-de-jeugdhulpverlener-met-de-toverstaf (kennisnetwerkjeugdhaaglanden.nl)*, ISBN 9789083280141.

Steenbakkers, A., Voskuil, B., Hulst, van der, M., Heemskerk-van der Sprong, M., (2023), "De rol van de kinderopvang in de Haagse Kansrijke Start", *Rol kinderopvang Haagse Kansrijke Start (kennisnetwerkjeugdhaaglanden.nl)*, ISBN 9789083280165.

Hulst, van der, M., Kwakernaak, M., Steenbakkers, A., Hamdi, A., Gilsing, R., (2023), "Onderzoek naar integrale samenwerking tussen jeugdhulp en v-ggz wijst op meerwaarde voor gezinnen", *Onderzoek naar integrale samenwerking tussen jeugdhulp en v-ggz wijst op meerwaarde voor gezinnen (kennisnetwerkjeugdhaaglanden.nl)*, ISBN 9789083280189.

Steenbakkers, A., Bartelink, C., (2023), "Rapport Follow Up! Competentiebeleving na residentiële jeugdhulp bij Jeugdformaat", *Rapport Follow up! Competentiebeleving na residentiële jeugdhulp bij Jeugdformaat (kennisnetwerkjeugdhaaglanden.nl)*, ISBN 9789083280110.

Bos, T., Gilsing, R., Hulst, van der, M., Voskuil, B., (2023), "De kracht van het gewone: Voorbeelden ter inspiratie voor normaliseren", *De kracht van het gewone - Voorbeelden ter inspiratie voor normaliseren (kennisnetwerkjeugdhaaglanden.nl)*.

Reith, W., Talib, M., Gilsing, R., (2023), "Positieve feedback van ouders en jeugdigen over jeugdhulp in Haaglanden", *Positieve feedback van ouders en jeugdigen over jeugdhulp in Haaglanden (kennisnetwerkjeugdhaaglanden.nl)*.

Voskuil, B., Reith, W., Sande, van de, M., (2023), "Goede Start Ouder & Kind; Een onderzoek naar de ervaringen en ondersteuningsbehoeften van ouders en professionals in De Schilderswijk met betrekking tot zwangerschap en het opvoeden van jonge kinderen (0-4 jaar)", [rapport-goede-start-ouder-en-kind \(kennisnetwerkjeugdhaaglanden.nl\)](https://kennisnetwerkjeugdhaaglanden.nl), ISBN 9789083280158.

Terzi, A., (april 2023), "De Staat van de Haagse Economie 2022", [Publicatie SVDHE 2022.pdf \(dehaagsehogeschool.nl\)](https://dehaagsehogeschool.nl).

Viersen, van, J., Bleijenberg, C., Renes, R.J., (maart 2023), "Evaluatie burgerberaden energietransitie Den Haag 2022", [Evaluatie burgerberaad \(raadsinformatie.nl\)](https://raadsinformatie.nl).

Viersen, van, J., Bleijenberg, C., (2023), "Evaluatie Own Your Stembureau 2023", [evaluatie-own-your-stembureau-2023 \(dehaagsehogeschool.nl\)](https://dehaagsehogeschool.nl).

Seidler, Y., Ham, A., Schans, van der, K., Abaaziz, B., Schuddebeurs, S.L., Jonker, D.M., Rebero, N., Wensveen, van, P., Rusinovic, K.M., (2023), "Kwetsbaarheid en veerkracht Een verkennend onderzoek naar de positie van kinderen en EU-arbeidsmigranten in 7 gemeenten", [Publicaties | Risbo Research | Erasmus University Rotterdam](https://risbo.com)

Baetens, T., Bochove, van, M., Bleijenberg, C., Moors, H., (26-06-2023), "Mooipraters. Maar ze luisteren niet: over de opkomst bij de Haagse gemeenteraadsverkiezingen", [over-de-opkomst-bij-de-haagse-gemeenteraadsverkiezingen \(dehaagsehogeschool.nl\)](https://dehaagsehogeschool.nl)

Bochove, van, M., Vollaard, H., Bleijenberg, C., Moors, H., (juni 2023), "Opkomst en vertegenwoordiging van Rotterdammers: kwalitatief onderzoek naar de lage opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2022", [opkomst-van-rotterdammers-bij-gemeenteraadsverkiezingen \(dehaagsehogeschool.nl\)](https://dehaagsehogeschool.nl)

Vink, R., Bartelink, C., Wildeman, I., Paulo, R., Ploeg, van der, M., Straver, M., (2023), "Wanneer je als professional zelf ervaring hebt met huiselijk geweld of kindermishandeling", <https://www.kennisnetwerkjeugdhaaglanden.nl/wanneer-je-als-professional-zelf-ervaring-hebt-met-huiselijk-geweld-of-kindermishandeling>

Publicaties sociale media

Abaaziz, I. (27-11-2023), Geïnterviewd voor artikel: Wanneer wordt 'religiekritiek' moslimhaat?, [Wanneer wordt 'religiekritiek' moslimhaat? - OneWorld](https://oneworld.nl).

Bochove, van, M., (27-02-2023), Geïnterviewd voor artikel: Ongevaccineerden zijn nog steeds vertrouwen in overheid kwijt: 'We werden gedemoniseerd als wappie of egoïst', [Ongevaccineerden zijn nog steeds vertrouwen in overheid kwijt: 'We werden gedemoniseerd als wappie of egoïst' - Nederlands Dagblad. De kwaliteitskrant van christelijk Nederland](https://dagnieuws.nl).

Rusinovic, K., (04-07-2023), Geïnterviewd voor programma: Spraakmakers Op1 – opvang Oekraïners in Nederland?, [Katja Rusinovic over de opvang van Oekraïense vluchtelingen. | NPO Radio 1](https://nporadio.nl).

Rutz, S., Bartelink, C., (19-09-2023), Blog: cliëntparticipatie in het DNA!, [Cliëntparticipatie in het DNA! \(kennisnetwerkjeugdhaaglanden.nl\)](https://kennisnetwerkjeugdhaaglanden.nl)

Konijn, J., Raay, van, N., (07-11-2023), Rutz, S. geïnterviewd voor artikel: "Hoe houd je toezicht op gezinshuizen?", [Hoe houd je toezicht op gezinshuizen? - HUMAN - VPRO](https://human.nl).

Bos, T., (2023), bijdrage aan artikel voor pedagogische basis van het NJI: "Een gezamenlijke visie op normaliseren", [Een gezamenlijke visie op normaliseren | Nederlands Jeugdinstituut \(nji.nl\)](https://njinl.nl)

Bos, T., (2023), "Normaliseren: de kracht van het gewone", [Een gezamenlijke visie op normaliseren | Nederlands Jeugdinstituut \(nji.nl\)](https://njinl.nl), publicatie in de landelijke ZonMw nieuwsbrief.

Gilsing, R., (2023), Nieuwsbrief Kennisnetwerk Jeugd Haaglanden Zomer 2023, [Nieuwsbrief Kennisnetwerk Jeugd Haaglanden - Uitnodiging symposium Boemerangbeleid \(mailchi.mp\)](https://mailchi.mp)

Gilsing, R., (2023), Nieuwsbrief Kennisnetwerk Jeugd Haaglanden Herfst 2023, [Nieuwsbrief Kennisnetwerk Jeugd Haaglanden \(mailchi.mp\)](https://mailchi.mp)

Bavelaar, R., Abaaziz, I., (17-11-2023),
"Pro-Israëlische politici wakkeren moslimhaat aan",
'Pro-Israëlische politici wakkeren moslimhaat aan' -
OneWorld

Bijdrage aan uitzending van C. Bleijenberg:
(20-04-2023), "360 graden Movisie, aflevering 10:
Medicijn tegen wantrouwen". **Aflevering 10: Medicijn
tegen wantrouwen | Movisie**

Bijdrage van I. Abaaziz, (16-05-2023), "Hoe racistisch is
Nederland", [https://npo.nl/start/serie/hoe-is-nederland/
seizoen-1/hoe-is-nederland_2/afspelen](https://npo.nl/start/serie/hoe-is-nederland/seizoen-1/hoe-is-nederland_2/afspelen)

(26-06-2023), **Artikel NRC:** In Helvoirt en Sluis praten vooral
de 'groene voorlopers' mee, **Artikel NRC: In Helvoirt en
Sluis praten vooral de 'groene voorlopers' mee – Christine
Bleijenberg**

Boote, M., Lang, de, M., Slagter, M., Gilsing, R.,
(29-08-2023), Podcast Ketenbreed Leren. #4. Moniek en
Rob over prioriteit aan onderwijs in de jeugdhulp, [https://
ketenbreedleren.podbean.com/e/aflevering-4-met-wat-
ingeknipt-bij-de-mobile-buzzz/](https://ketenbreedleren.podbean.com/e/aflevering-4-met-wat-inge knipt-bij-de-mobile-buzzz/)

Bleijenberg, C., (februari 2023),
"Podcastgast Publiek Werk: Participatie: Over het 'hoe',
meedoen, afhaken en burgerberaden", **Participatie - met
Christine Bleijenberg. Over het 'hoe', meedoen, afhaken en
burgerberaden. - Podcast Publiek Werk | Podcast on Spotify**

Bochove, van, M., Verweij, S., (20-04-2023),
"Samen met bewoners de buurt verbeteren, hoe doe je
dat?", [https://www.dehaagsehogeschool.nl/over-de-haagse/
nieuws/samen-met-bewoners-de-buurt-verbeteren-hoe-
doe-je-dat](https://www.dehaagsehogeschool.nl/over-de-haagse/nieuws/samen-met-bewoners-de-buurt-verbeteren-hoe-doe-je-dat)

Schrevel, S., Andriessen, M., Rienderhoff, I., (25-09-2023),
"Young Leaders Duindorp zetten zich in voor hun wijk",
[https://www.de-scheveninger.nl/reader/21808/20011/
young-leaders-duindorp-zetten-zich-in-voor-hun-wijk#p=9](https://www.de-scheveninger.nl/reader/21808/20011/young-leaders-duindorp-zetten-zich-in-voor-hun-wijk#p=9)

Wetenschappelijke congresbijdragen

Bos, T., (2023),
Posterpresentatie normaliseren: De kracht van het
gewone, conferentie Jeugd in Onderzoek.

Bos, T., Hulst, van der, M., (11-09-2023),
Lezing en publicatie: Normaliseren: hoe dan?!, conferentie
Voor de Jeugd.

Bos, T., Gilsing, R., Hulst, van der, M., Voskuil, B.,
(05-10-2023), Congresbijdrage: Normaliseren: de kracht van
het gewone, conferentie Regionale conferentie bewogen en
bevlogen.

Bos, T., Voskuil, B., (06-10-2023),
Congresbijdrage: Samenwerken met gezin, netwerk en prof.
De methodiek Gezin centraal_Normaliseren: de kracht van
het gewone, conferentie Flevo Academie Jeugd.

Voskuil, B., Bos, T., (12-12-2023),
Congresbijdrage: De kracht van het gewone: Inspirerende
voorbeelden voor normaliseren in beleid en beroepspraktijk,
conferentie Werkplaats SAMEN: Duurzaam samen leren voor
de jeugd.

Heemskerk-van der Sprong, M., (22-11-2023 t/m 24-
11-2023), Posterpresentatie: Teacher decision making
for instructional practices and the role of the student,
conferentie The European Association for Practitioner
Research on Improving Learning (EAPRIL).

Sommer, K., Cuskley, C., (2023),
Congresbijdrage: Language iconicity in phylogenetic
context: Evidence for the evolution of the cross-modal
cognitive suite, conferentie Protolang 8.

Steenbakkens, A., (12-12-2023),
Bijdrage aan kennismarkt Kennisnetwerk Jeugd Haaglanden,
conferentie werkplaats SAMEN: Duurzaam samen leren voor
de jeugd.

Rusinovic, K.M., (14-12-2023),
panellid, congres: Ruimte voor samenleven: sociaal
en fysiek in verbinding.

Sommer, K., (2023),
Congresbijdrage: How Self-Domestication and Prosociality
May Shape Cross-Modal language, conferentie Joint
Conference on Language Evolution (JCoLE).

Tools & Prototypen

**Leeuwen, van, J.P., Quanjer, A.J.R.B., Bosch, van den, P.,
Kazemzadeh, S., Karimi, N., Bats, J., Sommer, K.**, (2023),
"Platform voor Publieke Dialogen".

Meer informatie

Kenniscentrum Governance of Urban Transitions

kenniscentrumguts@hhs.nl

Johanna Westerdijkplein 75 2521 EN Den Haag

www.linkedin.com/company/coe-guts/

let's change
YOU. US. THE WORLD.